

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-47 - Izhaja vsako soboto
Večja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rekopisi se ne vračajo - Pošt. šek. rač. 11.787 Mariborsko tiskarno d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Naj vaš prvi zakon utrdi za vedno svobodo tiska — najbolj nekršljivo in najbolj neomejeno svobodo, brez kakere si ne boste nikoli osvojili nobene druge svobode!

Mirabeau 1789.

Obdržite! Nič nazaj!

Kakor smo že napovedali, pošiljamo pravkar na ogled novim naslovnikom drugih pet zaporednih števil iz novega leta 1939 (št. 6—10), številko 7. od 18. februarja pa vsem prejemnikom lista s položnico. Teh števil ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9' — naročnine. Ne zavržite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenjene naročnike prosimo za sodelovanje. Zima je pravi čas za to.

Uprava »EDINOST«, Maribor, Kopališka ulica 6.

„Deutsche Nachrichten“

V Zagrebu izhaja — zahvaljujoč se naši prizanesljivosti in našim demokratskim ustanovam, ki mu sicer niso posebno pri srcu — nemški tednik »Deutsche Nachrichten«, ki vidijo svojo glavno nalogo v odkrivanju raznih »krivic«, ki se godijo tukajšnjim Nemcem, v zagovarjanju negativnosti in v širjenju miselnosti, ki je vse preje kakor primerna, da omogoči med nami in našimi Nemci znosno sožitje.

Naj seznanimo naše čitatelje le z nekaterimi mislimi, ki jih beremo v zadnji številki tega, morda tudi najdražjega tednika v Jugoslaviji, ki stane skoro 6krat več kakor »Edinost«. (Za samo ceno tega lista kaže, komu je list namenjen in kako je ta sloj socialno »zatiran«.)

Glavni naslov: »Nemška veljava na Češkem« in članek, ki temu naslovu sledi imata namen, da nam postavita Češko-Slovaško kot vzgled obravnavanja Nemcev in njihove ideologije, pri tem se seveda pozablja, da je Češko-Slovaška s silo in po izdaji izgubila del svoje suverenitete. Tudi izjava češko-slovaškega zunanje ministra Chvalkovskega: »Čim manjši je narod, tem tolerantnejši mora biti«, je le izraz nujne, ne pa izraz kakih etičnih načel, ki trdijo prav nasprotno: Čim večji je narod, tem bolj mora biti toleranten. To je etično načelo, ki se ga zaveda vsak, ki ima količkaj zdrav občutek za take reči.

Posebno zanimiv je uvodnik »V premislek«. V njem se uvodničar brani pred očitki, da gre tu v glavnem le za rene-gate slovenske krvi, ki imajo še po večini slovenska imena. Pisec trdi, da se je na narodnostnih mejah kri tako mešala, da ni mogoče govoriti o čistih Slovencih niti o čistih Nemcih. Edini kriterij za presojo nje narodnosti je lahko samo osebni občutek. Načelo »Cuius regio, eius religio« je že davno premagano. Narodnosti ne sme določati oblast, ampak le posameznik sam. Ta načela, ki se obračajo tudi proti praksi v Nemčiji, so navidez vseskozi pošteni in pravični. Toda, če si stvar ogledamo nekoliko pobliže, vidimo, da je s tem vse vprašanje izročeno le propagandni sili in propagandnim sredstvom kakega naroda oziroma politične skupine. V tem pa že moramo priznati nemškemu nacionalnemu socializmu, ki odklanja rasne in narodnostne mešanice, neko upravičenost. Najbolje bi morda bilo, če bi našim Nemcem, ki simpatizirajo z nacionalnim socializmom, dovolili, da presojo in dokazujejo svojo nemško narodnost po istih načelih kakor Nemci v rajhu svojo raso. Vsak Nemec, ki dokaže, da ima šest prednikov (oče, mati, očetovi starši in materini starši) čistih Nemcev, lahko velja med nami za Nemca z vsemi častmi in pravicami, ki jih ima kot narodna manjšina (če jih je dovolj v kakem kraju, naj dobijo svojo šolo in vse, kar potrebujejo za svoj neoviran kulturni razvoj). Ostali pa ne smejo računati, da jih bomo spoštovali in obravnavali kakor prave Nemce. Izjava v uvodniku, ki pravi, da ničesar ni, kar bi pričalo o zatiranju enega naroda po drugem, pa drži samo enostransko, t. j., kar

Brezbrižnost za javno življenje

Ze nek stari grški filozof je dejal, da je dolžnost vsakega državljanca, da se udeležuje v javnem življenju. Zato nas danes, ko je od tega minulo že nad dvatisoč let, še bolj začudi, ko opazimo veliko brezbriznost, ki jo mnogi kažejo do javnega življenja. Če ponudiš znanca kak političen časopis, često čuješ odgovor: »Kaj pa me zanimajo časopisi in politika, to je za gospodo, ki nima drugega dela, jaz pa nimam časa boriti se s takimi stvarmi.« To nezanimanje za časopise je tembolj žalostno, ker so vendar v današnjih prilikah časopisi edino sredstvo za poučevanje in informiranje ljudskih množic o zunanjem in notranjem političnem položaju. Toda brezbriznost do javnega življenja se ne kaže samo v tem. Celo takrat, kadar država sama pokliče svoje volivce, da se izjasnijo, kakšno upravo in kakšno državno vodstvo si želijo, je odziv sorazmerno zelo majhen. Samo pomislimo, da je abstinentno v Sloveniji pri zadnjih volitvah za narodno skupščino od 320 tisoč volivnih upravičencev 103 tisoč. Z drugimi besedami, povprečno vsaki tretji Slovenec se je pokazal ta-

ko brezbriznega, da mu je bilo vseeno, kako se upravlja v državi. V nekaterih okrajih se je celo do 48 odst. volivnih upravičencev odreklo svoji pravici do glasovanja; v nobenem okraju pa ni bilo volivnih abstinentov manj od 24%. To dejstvo je toliko bolj žalostno, če pomislimo na veliko zavednost hrvaškega naroda, saj je v nekaterih okrajih v Savski banovini do 99 odstotkov volivnih upravičencev glasovalo.

Če odstranimo vse nevažne vzroke tem pojavom, ki pa so po navadi bolj izgovori kot vzroki, da je glavni vzrok ta, da se marsikdo niti ne zaveda, kakšna je v današnjem času povezanost med poedincem in državo.

Časi, ko je država skrbela samo za narodno obrambo in za varnost in nedotakljivost osebe in imetja, sicer pa pustila poedincem popolnoma proste roke v vsem njihovem delovanju, so minuli. Razvoj družbe sam je zahteval, da se država vse bolj meša v aktivnost svojih državljanov. Danes ne skrbi država samo za vojsko in policijo, temveč posega tudi v gospodarsko, kulturno in družabno življenje poedincev kakor tudi socialnih sku-

pin, ki so se oblikovale na njenem ozemlju. Torej od dobre ali slabe državne uprave ni odvisna samo dobra ali slaba osebna varnost, temveč tudi dobro ali slabo gospodarstvo, kulturni razvoj ter socialni položaj poedincev. Na vsakem koraku in ob vsakem dejanju v našem življenju zapazimo manifestacijo državne oblasti. Če se bom vozil po dobrih cestah in če bodo nizke železniške pristojbine; po čem bom kupil kavo in sladkor, tobak in sol; če bom lahko brezplačno zahteval svojo pravico na sodišču; kakšno izobrazbo bo dobila naša mladina v šoli itd. itd., to je vse odvisno od državne oblasti, ker pa državno oblast določajo volivci, posredno od njih samih.

Vse to nam dokazuje, da ne sme biti od javnega življenja, kdor hoče sebi in svojim dobro. Vsakdo mora po svojih močeh pripomoči do dobre javne uprave. Zato ima vsakdo ne samo pravico, temveč tudi dolžnost, da se potem časopisja pouči v vsem delovanju v javnem življenju. Vsako izmikanje od političnega življenja pa je samo nojevsko vtikanje glave v pesek.

Ra.

Diplomatije in narodi

Danes si ni mogoče zamišljati države, ki ne bi polagala važnosti na svoje zastopstvo pri drugih državah, v mednarodnih krogih, to je na svojo diplomacijo. Diplomacija je dandanes najmanj toliko važen faktor vsake države kakor njena armada, pogosto pa celo še več, kajti mnogo bitk je bilo dobljenih za zeleno mizo. Priznati pa je treba, da je obnašanje diplomatov zelo odvisno od stanja armade države, ki jo zastopajo, saj je marsikdaj potrebno, da na dan znak zaročja orožje, da se doseže gotov uspeh.

Dokler ni bilo držav v današnjem smislu besede, je bila tudi diplomacija nepotrebna. Takrat je vladala surova moč v obliki pesti. Čim so pa nastale države kot pravna telesa, je nastalo tudi mednarodno pravo, ki naj bi urejalo pravno razmerje teh držav med seboj. Tedaj je nastala diplomacija v današnjem smislu besede. Vendar urejuje odnose med državami še vedno moč pesti, vendar samo prehodno v obliki diplomacije, ki je nekako milejša in bolj humana oblika udarca.

Diplomati kot zastopniki svojih držav, svojega naroda, zastopajo interese onih, ki so jih v to pooblastili. Navadno in logično je v življenju, da delegati neke edince zastopajo, če ne mnenja cele edince, pa vsaj mnenja večine. Današnja diplomacija je v tem oziru prava ironija. Posebno zadnje leto je marsikoga dovedlo do tega prepričanja in do vprašanja, kako je to mogoče, da zastopniki nekega naroda govore in delajo baš obratno od onega, kar si želi narod, oni, ki jih je poslal, oni, ki jih zastopajo ti diplomati?

se tiče zatiranja po Slovencih. Obratna stran te »medalje« pa je vsem, ki so kedaj pogledali v slovensko narodno zgodovino dovolj znana in ni treba, da bi radi nje izgubljali nepotrebne besede.

V članku »Mariborčan ima besedo«, nam predlaga ta Mariborčan račun za jugoslovanski večer, ki ga je priredil dunajski radio. Očita nam, da tudi pri nas ne slavimo po radiu in drugod nemških veljakov. Tu se naslanja na prav tako le na videz pravično načelo paritete. Toda to načelo je pravično le, kadar gre za enak start. To je, kadar so si ne le duhovne, ampak tudi materialne sile enake. V drugem slučaju pa predstavlja to načelo lahko veliko krivico in absurd. (Kako brezmiselnost je to načelo, bo spoznal

kdor je malo zasleduje delo politikov, je moral opaziti, kako perfidno je včasih delo diplomacije. Obisk diplomata kot zastopnika naroda, ki je sovražni narodu, ki ga ta diplomat obišče, je vedno nekaj strogo oficelnega. Pišejo se uvodniki v časnikih, prirejajo se razne javne slovesnosti, a množice, ljudstvo ostaja pri tem popolnoma hladno, pogosto mrmra, v kolikor mu je to dovoljeno seveda. Pa taki obiski trajajo dan ali dva dni in kmalu je vse pozabljeno, tako izrečene zdravice, sklenjene pogodbe, saj dela itak vsakdo ono, kar mu bolje kaže.

So pa bili v zadnjih časih dogodki, ki so ljudi razburili, da so dali duška tudi na zunaj temu svojemu nerazpoloženju. Ni mogoče obiti demonstracij francoskega in angleškega naroda, ki so o priliki češko-slovaške katastrofe zahtevali vojno samo zato, ker v njih še ni zamrl čut poštenosti in pravičnosti, kasneje, ko so postajali vedno bolj glasni, sta poslali na ulice policijo, a ko vse to ni pomagalo, sta na videz ugodili zahtevam ulice in sta mobilizirali, da sta s tem vrgli pesek v oči lastnim narodom in celemu svetu.

Po češko-slovaški katastrofi je prišlo do popolnega preobrata v diplomatskih odnosih te države. Nemci, ki so bili doslej, posebno po zadnjih dogodkih, tako strašno osvoženi pri Čehih in Slovakah, ti Nemci veljajo danes v očeh diplomacije nove Češko-Slovaške za največje prijatelje. Tako diplomacija in oficelnost javnosti; ravno tako tipičen primer je današnja Poljska. Poljski narod in poljska vojska še posebno, danes nočejo ničesar slišati o Nemcih, saj je vsakemu Nemcu kakor

tudi Poljaku jasno, da bo prišlo radi koridorja prej ali slej do obračunavanja med tema državama, kljub temu je poljska Poljska diplomacija sklepala neke nove pogodbe z nemško. Odpor v ljudstvu pa je bil tako hud, da je bil radi tega Götting »zadržan« in ni mogel na obisk v Poljsko. O priliki Cianovega obiska v Varšavi se je to še posebno jasno kazalo pri demonstracijah poljskih visokošolcev, katerim so stali ob strani zastopniki vojske.

Delo diplomacije je delo trenutne situacije. Nič ni stalnega; to delo je bilo in bo vedno nekaj »prezračnega«, vedno oportunističnega. Kakor se menja situacija, tako se menja tudi mnenje diplomacije. To je možno pri delegaciji, ki šteje pet ali deset oseb, ni pa mogoče zahtevati od milijonov ljudi, da tako menjajo svoje mnenje. Kar je danes narodu prijatelj, to ne more postati kar preko noči sovražnik, ako nima povoda za to. — Ako bi vladalo med posameznimi ljudmi isto razmerje, kakor med diplomati, potem bi bilo vsako pravo nemogoče in bi se tudi posamezni ljudje vrnili pri opravljanju svojih poslov na staro podlago — na moč pesti. V današnjem mednarodnem pravu velja pogodba le tako dolgo, dokler močnejšemu prijatelju, potem je še samo kosček papirja. Pritožiti se oni, kateremu se je dogodila krivica, nima nikamor in to je ravno tisto, česar pogreša mednarodno pravo. To so uvideli sicer pravniki in so ustvarili Zvezo narodov, ali Zveza narodov je postala in ostala že od vsega začetka lutka v rokah onih velesil, ki tudi sicer vladajo svetu. Danes, ko bi moralo biti delovanje Zveze narodov najbolj živahno, danes je Zveza narodov postavljena na hladno, je pastorek, ki sploh nobene besede nima pri hiši.

Diplomatska delavnost je danes zelo aktivna, saj z nekaterih kolodvorov zastave sploh ne izginjajo, samo menjavajo se, a masa občuti ironijo in jo taki obiski niti najmanj ne zanimajo. Danes tu, jutri pri nasprotniku, pojutrišnjem spet druge pogodbe. Kako dolgo še? Tako dolgo, do-

IZ VSEBINE

Lovski zakon.

Organizacija in izobrazba kmečko-delavske mladine.

Ideja vseslovanstva — utopija.

Gospodarstvo po načrtu (Ocena).

Vzroki za nazadovanje izvoza naše živine.

7 dni domačih vesti

* **Finančni odsek skupščine** je sprejel državni proračun za leto 1939-40. Sedaj razpravljajo o njem v skupščini. Če bo šlo vse gladko, računajo, da bo proračun v skupščini sprejet v 14 dneh, nakar ga še potrdi senat. Novi proračun stopi v veljavo s 1. aprilom.

* **Preskrba novinarjev za starost in onemoglost** bo v kratkem zagotovljena. Tako je vsaj izjavil te dni ministrski predsednik Cvetković. Za rešitev tega vprašanja se zavzemajo novinarji in tudi lastniki listov, ki so te dni zopet intervenirali na merodajnih mestih.

* **Državne pokojnine** so, kar priznava vsi brez izjeme, v Jugoslaviji izredno nizke. V tej zadevi je te dni intervenirala deputacija raznih stanovskih organizacij v Beogradu in zahtevala, naj se novim upokojencem, t. j. onim, ki so bili upokojeni po novem uradniškem zakonu, vrnejo doklade, ki so jim bile odvzete oziroma skrajšane pred štirimi leti. Zahtevali so tudi, naj bi se staroupokojenci v prejemkih izravnali z novoupokojenci, ker nikakor ne gre, da bi imela Jugoslavija dve kategoriji upokojencev. Deputaciji so seveda vse obljubili.

* **Darila Ljubljane »Ljubljani«**. V kratkem bo v Splitu popolnoma opremljen naš najnovejši torpedni rušilec »Ljubljana« — tudi ostali dve ladji istega tipa »Beograd« in »Zagreb« sta že skoraj gotovi — in bo prevzet v vojno mornarico Jugoslavije. Pri splavljenju mu je kumoval župan ljubljanski. Te dni prejme ladja od svoje botre, prestolnice Slovenije, lepa darila. Ob slovesnih prilikah bo izvešena velika zastava iz čiste svile, ki jo je napravil zavod za žensko domačo obrt, na klunju pa bo pritrjen bakren grb mesta Ljubljane, delo akademskega kiparja Pengova. V salonu bo nameščena oljnata slika s panoramo Ljubljane, delo slikarja G. A. Kosa, v knjižnici pa pridejo lepo vezani vsi letniki Kronike slovenskih mest. Omenjeni trije rušilci so najhitrejša naša vojna mornarica in sploh Jugoslavije. »Beograd« je bil zgrajen v Nantesu na Francoskem, »Zagreb« in »Ljubljana« pa v Splitu.

* **Samoupravni izdatki** so v Jugoslaviji zelo veliki. Kakor je dejal finančni minister v skupščini te dni, so dosegli samoupravni proračuni lani že 2858 milijonov dinarjev, tako da odpade na vsakega prebivalca povprečno nekaj nad 118 dinarjev. Ker znašajo v tekočem letu državni davki na prebivalca 503 dinarje, je torej samoupravna obremenitev 23,5 odstotkov državne davčne obremenitve. Vsi dolgov samoupravnih teles skupaj so dosegli že nad 1100 milijonov dinarjev.

* **Vladimir Hajduk Veljković** je bil imenovan za novega bana Vardarske banovine, dr. Jovan Radivojević pa za bana Dunavske banovine.

* **Ze prihodnji mesec** bo najbrže prišlo do sestanka med našimi in italijanskimi faktorji o vprašanju povečanja našega izvoza v Italijo. Ker je saldo naših terjatev v Italiji razmeroma majhen, je verjetno, da bomo lahko v prvem letošnjem polletju v celoti izkoristili predvidene kontingente.

* **V Crikvenici je umrl senator dr. Din-ko Trinajstić** v 81. letu svojega življenja. Znan je posebno po svojem delu pred svetovno vojno, ko je pod vodstvom že umrlega dr. Matka Laginje v istrskem deželnem zboru zastopal hrvatski narod in se skupno s Slovenci boril za pravice Hrvatov in Slovencev v Istri.

* **Predsednik Slov. Prosvetne zveze na Koroškem dr. Tischler** je prejel od deželnega šolskega sveta v Celovcu poročilo, da je razrešen in mora takoj zapustiti gimnazijo. Bil je namreč profesor na gimnaziji v Beljaku.

□ **Francija in Anglija** sta priznali Francovo vlado. Poslanik Francije bo znani maršal Pétain.

□ **časopis nacionalno - socialističnih učiteljev »Deutsche Bergschule«** poroča, da je veliko avstrijskih duhovnikov izstopilo iz duhovniškega stanu in zaprosilo, da bi jim dovolili obiskovanje učiteljskih. Duhovniki bodo obiskovali enoletni abiturientski tečaj in bodo potem nastavljeni kot učitelji.

kler se kaka država spet ne bo počutila tako močno, da bo potisnila diplomacijo v stran in da bo s svojo vojsko vzela tisto, kar želi. Bo enak slučaj kakor leta 1914., ko je Avstrija stavila Srbiji ultimatum, ki ga ni bilo mogoče sprejeti.

V vsem svetu vre, to vidimo in občutimo vsi; a ko bo prišel usoden trenutek, tedaj bo imel glavno besedo tisti narod, ki je doslej sploh ni imel, ki je imel doslej samo tih gledati, kaj delajo njihovi zastopniki, ne dabi bili vprašani za to, ali je to prav ali ne.

Nemčija zahteva od Češkoslovaške vedno več

Predzadnji smo priobčili deset pogojev Nemčije za jamstvo češkoslovaških mej. To ni baš malo, toda — kakor je videti — še dolgo ni vse, kar Nemci zahtevajo od Češkoslovaške. Nemci prihajajo zopet in zopet z novimi zahtevami. Iz Prage poročajo, da se je vodja Nemcev v Češkoslovaški, njih narodnosocialistični zastopnik Kundt pred kratkim mudil 3 dni v Berlinu. Vrnivši se iz Berlina, je izročil češkoslovaški vladi najnovejšo nemško zahtevo. Po izpolnitvi teh zahtev bi dobili Nemci v Češkoslovaški eksteritorialnost, nekakšno izvedravnost, ki jo drugače uživajo samo tuji diplomati, n. pr. poslaniki, ki torej ne podlegajo zakonom države, v kateri živijo.

Nemci zahtevajo med drugim posebno ministrstvo za nemška vprašanja, ki bi mu bili podrejeni državni tajniki slovaške in karpatskokrajinske vlade, in sicer zavoljo baje potrebnega nadzorstva izvrševanja pogodbe o zaščiti nemške narodne manjšine. Nemčija zahteva, da češkoslovaška vlada prizna ne samo pravico član-

stva nemških državljanov v narodnosocialistični stranki, nego tudi to, da Nemci na področju Češkoslovaške same morejo organizirati narodnosocialistično stranko, enako kot je ona v Nemčiji, in da se priznajo tej stranki vse pravice. Nova nemška narodnosocialistična stranka naj zamenja bivšo stranko Sudetskih Nemcev.

Doznava se, da predsednik češkoslovaške vlade ni za izpolnitev nemških zahtev, medtem ko jo minister zunanjih zadev dr. Chvalkovsky priporoča. Chvalkovsky izjavlja, da bi moglo za Češkoslovaško sicer še kaj hujšega priti, kot je bilo vse tisto, kar ji je prinesel september 1938.

Ne vemo, kaj bi lahko imenovali bolj obupno in bolj usodno: ali nemške zahteve, ali češkoslovaško izpolnitev? Gotovo je eno in velja za vse narode: Politične pretiranosti vodijo prej ali slej skozi viharje do padca tudi na drugih področjih.

Sotliski.

Poljska

Resnica je, da se v enem mesecu zgodi več, nego v desetletju. V taki dobi živimo danes.

Niti pol leta ni od tega, kar je poljski tisk napadal Češkoslovaško in jo dolžil, da je predstraža boljševizma, gnezdo komunizma v Srednji Evropi in organ Moskve. Koncem novembra je Evropa presenetilo poročilo, da je poljska vlada uredila svoje obmejne odnose s SSSR.

Poljsko-rusko zblizanje je izšlo po iniciativi poljske vlade in kakor je bilo objavljeno evropskemu tisku — ker jo vodi jo k temu skupni interesi. Nad Poljsko se je namreč naglo privarila kriza, ki jo je pred kratkim občutila tudi Češkoslovaška — namreč val narodnih sporov. Znano je, da Poljska s tem ni tako na dobrem, kot je bila Češkoslovaška. Poljska je jezikovno zelo pestra: od vsega poljskega prebivalstva je 60 odstotkov Poljakov, 20 odstotkov Ukrajincev, 7 odstotkov Belorusov, 8 odstotkov Židov, 3,9 odstotkov Nemcev. Proti bivši Češkoslovaški je Poljska še v težjem položaju, ker drži v okviru svojih mej pripadnike dveh največjih narodnostnih skupin evropskih moči. Tudi zemljepisne meje niso niti zdaleka tako prirčne, kakor so bile češkoslovaške. O prvi Češkoslovaški se je trdilo, da so ji zmagovite države podelile razsežno drugorodno ozemlje, da bi bile s tem oslabiljene njene nasprotnice — Nemci in Madžari. Prav isto se lahko reče o obnovljeni Poljski. Poljska bi morala biti zaveznik zapadnih veselil proti Nemčiji in boljševiški Rusiji in zato je od obeh držav dobila znatna ozemlja. Posebno so bili Poljski prepuščeni razsežni vzhodni ukrajinski in beloruski kraji, da bi mogli tvoriti močno bariero proti boljševiški nevarnosti. Ko je začela Nemčija rušiti pogodbe versailleskega mira, je bil maršal Pilsudski pripravljen, bojevati se skupno s Francijo proti Nemčiji. V Parizu se ni prišlo do soglasja, ko se je Poljska odločila za pogodbo z Nemčijo, ne glede na to, da je bila vezana po zavezniški pogodbi s Francijo. Nagrado za ta svoj obrat je Poljska dobila v češko-nemškem sporu izkoristila je nesrečo bratske republike in je brez boja zavzela skoro vso Tešinsko in gorske pasove Slovaške! Toda Poljski se je to kmalu maščevalo. Okrnjena Češkoslovaška se je spremenila v trikotnično državo Čehov, Slovakov in Karpatorusinov. Podkarpatska Rusija je postala avtonomna država Ukrajincev in to kljub naporu Poljske, ki je silila, da bi bila vsa Podkarpatska Rusija priključena Madžarski.

Ce presojamo vso stvar samo s političnega stališča, katerega edini cilj je, ohraniti ne samo meje današnje Poljske, ampak tudi družbene koristi vladajočih, je to njeno vedenje razumljivo. Socialna struktura Poljske se najbolj približuje Madžarski in je torej prirodno, da sta

li polfevdalni državi hoteli imeti skupne meje. Da je bil ta moment zelo važen, nam priča pred vsem pisanje poljskega monarhistično-fevdalnega lista »Monarchia Narodowa«, kateri je naravnost klical po vojaškem posegu Poljske v korist, da bi se bila Podkarpatska Rusija podelila Madžarski. Glavni vzrok poljskega prizadevanja o uničenju samostojne Podkarpatske Rusije je v tem, da se poljski vladni krogi bojijo vpliva, katerega bi Podkarpatska Rusija, kot svobodna država, izvrševala že s svojo golo eksistenco na tlačene sosednje Ukrajince na Poljskem. Ta vpliv se je resnično hitro pojavil, vendar pa ni bil samo posledica spora za Podkarpatsko Rusijo. Danes se poljski Ukrajinci dvigajo, da bi reklamirali na poljskem sejmu (zboru) po vladnem poslancu Mudrem avtonomijo. To se je zgodilo po vplivnem narodnem gibanju, ki je rastlo kakor lavina po nasilni rešitvi narodnostnih vprašanj na Češkoslovaškem. Naravna sila gesla: »Samoodločba narodov«, na katerega se je Poljska naslonila proti Češkoslovaški, se seveda na to državo ne nanaša! Treba je bilo čakati, da se tudi drugod pojavijo poizkusi za revizijo narodnostnih mej.

Ko pa je bila Podkarpatska Rusija kljub poljsko-madžarskemu naporu ohranjena pri življenju, se Poljska ni obotavljala in napravila obrat na temelju »skupnih interesov«. Izkoristila je že davno razglašene interese Hitlerjeve Nemčije o Ukrajini in v ogroženi Ukrajini pa je Poljska našla točko, kjer se stikajo poljsko-sovjetski interesi. Poljsko-ruska obramba proti postopanju Nemčije z Ukrajino je imela biti podlaga temu nepričakovanemu zblizanju.

Sovjetska vlada je v svoji današnji situaciji — ko je možno, da je SSSR napadena od Japonske — zelo rada sprejela ta preokret Poljske, katere je že leta gozila postati zaveznica Nemčije. (Sprememba je nastala baš v tem trenutku, ko je Japonska vabila Poljsko, da pristopi v protikomunistični blok Berlin-Rim-Tokio.) Ko je 27. novembra poljsko-sovjetska pogodba bila sporočena javnosti, je vzbudila veliko presenečenje.

Na nadaljnje razvite poljsko-ruskih odnosov smo bili zelo radovedni. Ali bodo sedaj voditelji nemške države skušali urediti svoje ukrajinske načrte; mogoče je pričakovati, da pride »nekoč« do sporazuma med SSSR in Poljsko. Vendar govoriti temu vlada današnje Poljske. Bilo bi torej treba, da bi Poljska spremenila svojo vlado v demokratično, kakor ji svetuje ruski tisk in drugi narodi.

In res: Ni preteklo mesec dni, pa smo čitali, da je Beck odšel v Nemčijo. Pred kratkim pa je bil v Varšavi Ribbentrop in s tem so bile pokopane vse nade o spravi med Rusi in Poljaki. Poljska vlada je pokazala Rusom hrbet in se zopet zvezala z njeno staro nasprotnico, Nemčijo. (Po Slovanskem prehodu — Močnik Danilo.)

padajo zlasti Žide v Šanghaju, ki so očitni nasprotniki Japonske.

□ **V Berlinu** je začel poslovati centralni urad za izseljevanje Židov. Sedaj bodo morali Židi predložiti vse prošnje za izselitev temu uradu.

□ **Na Slovaškem** so v zadnjem času tudi duhovniki začeli nositi uniforme Hlinkove garde. Ker pa je to proti cerkvenim predpisom, so škofje prepovedali duhovnikom nošnje teh uniform.

7 dni po svetu

□ **V Rimu** so izvolili novega papeža. Je to bivši državni tajnik vatikanski in najožji sodelavec pokojnega Pija XI. 63-letni kardinal Pacelli, ki se bo kot papež imenoval Pij XII. S tem imenom je novi papež tudi na zunaj označil, da boče vladati po smernicah svojega prednika. Za svojega državnega tajnika je imenoval bivšega nuncija v Parizu kardinala Maglionija.

□ **»Daily Telegraph«** poroča o nesoglasjih med nemškim zunanjim ministrom Ribbentropom in generalom Brauchitschom glede pomena britanskega oboroževanja. General je mnenja, da britansko oboroževanje zahteva izpremembo nemške zunanje politike. Ribbentrop pa je mnenja, da britanskega oboroževanja ni vzeti resno tako dolgo, dokler Anglija ne uvede splošne vojne obveznosti.

□ **Največ filmov** se je v zadnjem letu izdelalo na Japonskem.

□ **V Berlinu** so se pričela pogajanja radi ureditve vprašanja poljske manjšine v Nemčiji in nemške na Poljskem.

□ **V Moskvi** je umrla Leninova vdova Nadežda Krupskaja, ki je bila rojena dne 27. februarja 1869. Po poklicu je bila učiteljica. S svojim kasnejšim možem Leninom se je seznanila leta 1894. in mu je bila zakonska družica do njegove smrti. Pokopali jo bodo nad vse slovesno.

□ **Italijanska protifašistična organizacija v Tuniziji »L'Unione Popolare«** je izdala resolucijo za sožitje in sporazum med tunizijskimi Francozi in Italijani in svari svoje člane pred agenti provokatorji, ki skušajo zaplesti oba bratska naroda v konflikt.

□ **Vlada svobodnega mesta Gdanska** je prepovedala uvoz cele vrste poljskih dnevnikov, tednikov in revij, ker objavljajo skoraj stalno napade na režim v Gdanku.

□ **Veliko senzacija** je vzbudil policijski odlok, ki so ga izdali v Rimu, in po katerem morajo zapustiti Italijo trije svetovno znani dopisniki, ki so delovali že več kot četrt stoletja v Rimu, in sicer so to: Paul Gentisson, dopisnik »Le Temps« in »Gazette de Lausanne«, Robert Audel, dopisnik »Neue Zürcher Zeitung« in Petrossini, dopisnik »Gazette de Geneve«. Vsi trije novinarji so švicarski državljani.

□ **Japonska vlada** si je prizadevala v Moskvi, da bi sporazumno uredili vprašanje ribolova v ruskih vodah. Vsa pogajanja so ostala brez uspeha. Japonski veleposlanik je izjavil, da bodo japonske ribiške ladje spremljale bojne ladje, nakar je Litvinov odgovoril, da bo ruska vojna mornarica odgovorila brezobzirno na vsak napad.

□ **Kolonijalni odbor francoske poslanke zbornice** je sklenil, da odpošlje v kolonije dve odposlanstvi, in sicer eno v Kamerun, drugo pa v Džibuti, kjer naj bi proučili splošni položaj, zlasti pa obrambne naprave.

□ **Belgijska vlada**, ki jo je z muko postavil pred nedavnim Pierlot, je odstopila radi spora v socialistični stranki.

□ **Na običnem zboru poljskih študentskih organizacij**, kateremu je prisostvoval tudi namestnik vojnega ministra, je bil sprejet sklep o uvedbi nacionalne službe na univerzah. Vsak študent in študentinja bodo morali mesec dni živeti v taborišču, kjer bo uveden vojaški način življenja.

Sicite Edinost

IZ ČASOPISOV

ZATON DIKTATUR.

Odstop Stojadinovića v Beogradu in Imredyia v Budimpešti sta pojava, ki imata nekaj skupnega: obakrat sta morala iti z oblasti moža, katerih diktatorska poželjenja so postala vladanim ljudstvom neprijema. V Jugoslaviji so bili prastari demokrati in instinkti Jugoslovčanov, tako Srbov kakor Hrvatov, ki so se uprili, da bi en sam mož diktatorsko odločal o usodi zemlje. Na Madžarskem so bile nič manj stare tradicije samozvestnega plemstva, ki se je obrnilo proti Imredyju, kateremu so očitali, da je preveč eksponent tretjega rajha in da je imel premalo ozirov na svobodo in pravice onih krogov, ki so bili od nekdanjajen, da razpolagajo z dobrno mero osebnih svobod in da lahko odločujoče posegajo v usodo svoje zemlje. Da je postala Imredyju pri tem usodna njegova nearijska babica, ni odločilno.

Kakor se razlikujejo demokratične aspiracije jugoslovanskih kmetov od gospodovskih namer madžarskih magnatov, imata obe krizi vendar v toliko nekaj skupnega, da je šlo, obakrat za upor posameznika proti politični diktatorskega samosilništva in zatiranja. (»Weltwoche«, 24. II. 1939.)

STOJADINOVICEVA BROŠURA.

Brošura, ki nosi napis: Dr. Milan Stojadinović: »Jedan kralj, jedan narod, jedna država« in letnico 1939, krasi 40 zelo zanimivih in lepih slik, ki bodo to danes preteklo dobo otele prehitremu pozabljenju. Prvi govor je bil izgovorjen v Beogradu, ko se je pojavil dr. Stojadinović v spremstvu gg. Korošca in Spaha in je muzika zasvirala »Pozdrav Vozdici«. Že ta slika je prav lepa, ko ponazorjuje, kako mu ploskajo gg. Korošec, Djura Janković in drugi zvesti prijatelji. Slika na deseti strani knjige nam kaže vse tri voditelje gg. Stojadinovića, Korošca in Spaha v prisrčnem obsevu. Zopet druge slike kažejo g. Stojadinovića, kako stoji v avtomobilu odzdravlja 100.000 navdušenega naroda, ali kako se v Ljubljani obsevu z voditeljem slovenskega naroda v Unioinu, kjer je bilo tudi 100.000 ljudi. Povsod so tudi uniformirane garde mladine, ki so jo prevajali po vseh državah. Knjigo bomo tudi Slovenci z zanimanjem čitali ter pri tem še povrh občudovali lepe slike in se pobožno spominjali dejanj, ki so govorila. (»Nova doba« 24. II. 1939.)

FRANCOZI O RAZVOJU NAŠE NOTRANJE POLITIKE.

Akt rojstva Jugoslavije je pač Kriska deklaracija 20. julija 1917, podpisana po Nikoli Pašiću v imenu srbske vlade in po dr. Antelu Trumbiću v imenu Jugoslovanskega odbora, odbora Jugoslovčanov (Srbov, Hrvatov in Slovencev) avstroogrskih dežel. Ta deklaracija je predvidevala združitve Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno državo, katere obliko in ustavo bi določila ustavodajna skupščina, kjer bi bilo izključeno vsakršno preglasovanje po večini. Toda med tem, ko bi morala po mislih Hrvatov in Slovencev uresničiti nova država njihova narodna stremeljenja, bi naj tvorila za Pašića in številne Srbe le povečanje Srbije, nekakšno veliko Srbijo, nasprotno zamislili »jugoslavizma«. 1. decembra 1918 je bilo proglašeno kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev. To deklaracija vlada se je usmerila v skladu z njegovo osebo zamislili in s težnjami »Starosrbov« namesto v federativni sistem v smislu srbskega centralizma.

To stališče srbske vlade leta 1918, je izhodišče kasnejših dogodkov, ki so se razvijali v Jugoslaviji. Boj za »enakost pravic« Srbi se je pričel z rojstvom države. Parlamentarni, kakor tudi diktatorski politiki so se razbili, ker niso predvidevali federativne rešitve, h kateri so brezpogojno stremeli Hrvatje. To je vprašanje, ki v mnogih točkah spominja na vprašanje, ki je vraslo na Češko-Slovaškem med Čehi in Slovaki. Toda med tem, ko na Češko-Slovaškem niso tvorili avtonomistični Slovaki več kakor tretjino celotnega slovaškega naroda, zastopa v Jugoslaviji hrvaški avtonomizem ogromna večina hrvaškega naroda. Sicer pa so Srbi in Hrva je našli skupno torišče, čeprav le v opoziciji. In to dejstvo samo dokazuje ti- v slemu, ki bi hotel dvomiti, možnost rešitve v okviru skupne države, kjer je vprašanje v dinastije izven diskusije.

(»La tribune des Nations«, 16. II. 1939.)

TEORIJE IN ŽIVLJENJE.

Vse, kar danes pretresa svet, se ni začelo včeraj, daleč nazaj sega, ko so se pričele ljudske padele osvoboditi in terati svoje pravice, ki so jih ideologi dvignili iz življenjske gmote. (»Ljublj. Zvon« št. 1-2.)

Življenja ne ustvarjajo teorije, ki so le refleksi njegovega toka. Boji, ki jih doživljamo danes, so tako neusmiljeni kakor so bili kdaj, kadar je šlo za vitalne pogoje družbe. V njih zmaguje proti surovi sili le življenjska moč onih nazorov in idej, ki so jih splošne na globlje duhovne in materialne potrebe: le kadar so do dna iskreno doživljene, dvigajo množice, izpričujejo življenjsko moč, ki jo dokazujejo tudi s sposobnostjo. Iz mladosti, prevare in izdaj se življenje ne mudi, le-teh zunanji znak je bila vselej tesnoba v mišljenju in razgledih. Raziskovali bi lahko vzroke, zakaj so se cilji, za katere smo se vneli, odmaknili, toda notranjega obračuna bi s tem ne odvrnili. Sodobno stanje je tudi vprašanje človeka. (»Ljublj. Zvon« št. 1-2.)

Lovski zakon

skušajo »popraviti« z odredbo k finančnemu zakonu

Naš lovski zakon od 5. januarja 1931. so bili skovali v naglici. Marsikatera njegova določba ne ustreza potrebam seljstva. § 30. lovskega zakona odreja, da morejo tuji državljani dobiti lovski in orožni list samo za en mesec, seveda za plačano pristojbino in članarino našega lovskega društva. Tak lovski list more izdati samo ban. Odišli gospod Stojadinović pa je skušal banu to pravico odvzeti in prenesti na ministra za šume in rube z odlokom k finančnemu zakonu. To res ni nikaka velika stvar, a je značilna za centralistični duh vladavine gospoda Stojadinovića, ki se je proslavil z mno-

gimi drugimi podobnimi in še mnogo hujšimi namerami.

Med pooblastili za ministra za šume in rube je v § 62. odredba o dovolitvi lovljenja, uvozu orožja in nabojev za tuje državljane. Po tej odredbi more tujec dobiti po »deželnih« lovskih organizacijah dovoljenje za lov od ministra za gozde. S tem dovolilom dobi tujec brezplačni lovski list in pravico, da lahko uvozi 2 puški in 500 nabojev. Čudno, da se omejuje »deželne« organizacije. Takega naziva nima nobeno lavsko društvo, dasi imamo v naši državi vsakojakih lovskih društev, velikih in malih, resnih in ne-

resnih. Še bolj čudno pa je, da morajo naši državljani plačevati drage lovske liste, banovinske pristojbine na orožje in veliko carino na uvožene puške, a uvoz nabojev je vobče prepovedan. Zakaj bi tuji uživali večje pravice kakor domači ljudje? Tujec, ki uvozi naboje in puške, jih lahko pri nas proda. To pa je škoda in nečedna tekma za domače prodajalce orožja.

Nekako tako piše »Hrvatski dnevnik« o Stojadinovičevih lovskih amandmanih. Vidi se, da je bil odišli mož velik strokovnjak v vseh lovskih zadevah.

Počkov.

Politika ljudstva

Majska deklaracija je bil prvi vidnejši akt, ki je pritegnil množice slovenskega ljudstva k ustanovitvi nove zgradbe, v kateri naj bi bivali Srbi, Slovenci in Hrvati, sicer še pod habsburškim vodstvom, vendar s samostojno upravo. Z majske deklaracije je bilo slovenskemu narodu sporočeno, da je potrebno, da se združijo tri veje južnih Slovanov in v skupnosti dobojujejo svojim narodom samostojnost. Ljudstvo se je za to zahtevo navdušilo in jo tudi spontano odobrilo. — Čas je tekel naglo naprej in že po nekaj tednih je sledila majska deklaracija, ki je zahtevala, da se ustanovi popolnoma nova država vseh južnih Slovanov, razen Bolgarov. — Dogodki so se vrstili z nezmanjšano brzino in že smo bili v letu 1918, ki nam je prinesel državo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Ljudstvo je v večini z veseljem sprejelo vest o ustanovitvi nove države. Zelo si je le, da naj bo nova država njegova prava mati, ki bo skrbno pazila na pravilno vzgojo in napredek svojih otrok. Vse je oživilo: gospodarsko, kulturno in politično življenje.

Demokratska ureditev države je nudila možnost obsežnega dela v javnem življenju. Strankarstvo se je bohotno razcvetelo in je donášalo nekaterim precejšne denarje.

Leta so minevale, in skoraj bi narod verjel, da dela in živi samo radi onih, ki prihajajo k njemu, mu pripovedujejo o dobrih časih v preteklosti, o boljšem življenju v prihodnosti in o vsem mogočem. Narod bi se skoraj privadil na večne obljube, ki so bile posebno številne, ko se je ljudstvo klicalo k izvrševanju svojih državljanjskih dolžnosti. Človek je moral biti stroj, da je lahko požiral in prežvekoval izgovorjene besede vseh izvoljencev ljudstva. Končno je nastopila sprememba:

Ljudstvo je spoznalo nepodnost in plitkost takega političnega življenja. Uvidelo je, da je samo stroj, ki mora požirati obljube, od katerih nima nobenih koristi. Narod je začel kazati brezbriznost in nerazpoloženje do političnega dela. Sodeloval je le po sili položaja ali pa šele po umetni ustvaritvi potrebnega razpoloženja za posamezno politično dejanje.

Leto 1938. pa je zaradi svoje razgibanosti (španska vojna, vojna na Kitajskem, razpad Avstrije, okrnitev Češko-Slovaške itd.) razvoj desinteresanosti ljudstva ustavilo. Narod je menda začel spoznavati, da mora stopiti iz rezerve in pričeti sodelovati po svojih močeh pri reševanju vseh perečih vprašanj narodnega in državnega življenja. Podprt z vsemi slabimi izkušnjami preteklosti zahteva za svoje delo svobodo, enakopravnost in upoštevanje. Noče biti ponovno ogoljufan in vprežen k delu pri stroju, ki bo z njegovim trudom ustvarjal peščici ljudi in maloštevilnim rodbinam udobno življenje, sebi pa podaljševal trpljenje.

Primeri kažejo, da so se ljudje že sami, po svojem notranjem hotenju, začeli zbirati.

Bliznja bodočnost bo najbrže pokazala, da ni več daleč čas, ko se bo moralo umakniti vse ono, kar ni pokazalo uspehov, še posebej pa ono, kar bi uspehe lahko imelo, pa je pozabilo na narod, ko je bila moč v njegovih rokah. Volja in sila ljudstva vstajata. Narod je začel čutiti, da so tudi v njem sposobnosti do sodelovanja pri upravljanju države. In tako je prav. Vse, kar prihaja naravnost iz naroda samega, vse to mora živeti.

In kaj še hoče ta narod?

Vse javno delo se mora voditi v skladu z interesi ljudstva. Želi, da se preusmeri preteklostni način političnega dela, ki je v glavnem slonel na osebnih vprašanjih posameznikov in nudilo udobnost življenja manjšini, večino pa pustilo živeti v trpljenju in pomanjkanju. Zahteva oddaljitve od zgolj strankarskega izživljanja in pripravlja prehod k načrtnemu delu za narod in državo.

Ta preusmeritev pa bo politika ljudstva za narod in državo. Dolžnost vseh

Kmečko-delavski mladini več organizatorične podlage in izobrazbe

Kmečko-delavska mladina našega podeželja predstavlja temelj našega narodnega obsanka in bodočega življenja. Poklicno-stanovski stroj našega naroda je pokazal v zadnjih letih temeljne posledice razkroja družabne povezanosti radi neurejenih socialnih vprašanj tem bolj otipljivo pri kmečko-delavskem stanu, ki sta zdrknila na eksistenčno pasivno raven. Naš kmet, kmečki najemnik viničar, hlapec in dekle, mali posestnik in tovarniški delavec, so prišli v dobi krize na rob propada. Grenke posledice tega nevarnega razrahljanja še zadevajo dandanes omenjene stanove nekatere v bolj in druge v manj občutljivi meri. Vendar pa moramo ugotoviti, da je bila zlasti v tej dobi pogrešana pažnja mladini. Pri nas še ni zavesti, da je mogoče uspešno rešiti sodobna vprašanja potom sistematične vzgoje mladine na organizatorični podlagi. Ni več časa iskati dejanskih vzrokov pretečenega življenja in udeistvovanja, ki se ga ne da več izenačiti. Pogled in delo je treba usmeriti naprej po točno načrtani načrti poti, ker čas in razmere so tako izpremenljive, da je treba vedno računati na nove pojave in preizkušnje.

Pri vseh teh stanovih je opaziti iz leta v leto manj stanovske skupnosti in povezanosti, kar postaja za naš narod vedno večja nesreča. Imamo žalostne pojave na naših kmetijah, ki so iz dneva v dan neznosnejši, gospodarska moč kmetov peša, z njo pa se lomi tudi vztrajnost in odpora sila kmečkega grunta. Kmečke vasi se loteva malodušje in obup, ki je naraven pojav. Kmečki fant in dekle, ki raste v tem ozračju in ne vidi izhoda iz težav, v katerih je njegov dom, se obrne v stran od hiše in grunta, prične mrziti kmečko delo kot golo garanje brez haska in komaj čaka prve ugodne prilike, da pobegne z domačije v tujino na trdo delo in v tovarno v bližnje mesto.

Treba je zbrati silne moči, ki bo mogla to dogajanje z orjaško silo zaobrniti ali ustaviti, ki bo prišla za gospodarsko stran tega vprašanja, vlila novih moči in pokazala pot do rešitve hkrati pa prebrazila mišljenje, čustvovanje, notranjščino kmečkega človeka, da ne bo iskal rešitve, kjer tiči le poguba. Mladina je tišča, ki bi naj izboljšala ta položaj. Ako pa ni organizatorične skupne povezanosti vse celote, je težko pričakovati stvarnih uspehov. Ne smemo več mirno gledati na dogajanja okrog nas. Mladino je treba v posebnih organizacijah za bodoče naloge pripraviti in zagotoviti je treba gospodarske in socialne pogoje za ohranitev kmečke mladine na kmetih. Pri ti je treba do miselnosti, da se mladina priklene k zemlji s srcem tako močno, da bo krvavelo, če bi se moralo pod silo razmer odtrgati od nje.

Po na kratko navedenih smernicah bi naj stanovske mladinske organizacije podkrepile poklicno-stanovsko strokovno delo. Kmečkemu in delavskemu stanu je treba priskočiti na pomoč s tem, da se najprej temeljno izboljša njih gospodarski in socialni položaj. Poleg dela pridnih rok je treba stalnega pouka in to temeljitega in po načrtu izpeljanega. Temu bi

naj posvetile vso pozornost poklicno-stanovske in strokovne organizacije, pred vsem pa mladinske, da v okviru rednih tečajev privedejo mladino do temeljite usposobitve za bodoče stanovsko-poklicne naloge. Tukaj se nudi široko polje dela, ako podrobno preučimo sedanji položaj. Fant in dekle, ki od blizu vidi le gospodarstvo v svoji vasi, si bo silno razširil obzorje, če za eno leto zamenja mesto s tovarišem ali tovarišico iz drugega kraja slovenske zemlje. Spoznal bo načini gospodarjenja v drugem kraju, temkajšnji način življenja, videl šege in navade, od blizu spoznal gospodarski stroj in razvoj organizatorične miselnosti, ogledal slovensko zemljo. Vse načrt teoretične izobrazbe pa je treba uvrstiti v aktivno tvorno delo iz lastnih moči rojenega prizadevanja, da bi se na tej podlagi res pokazali gospodarski uspehi v celokupno korist vseh prizadetih stanov. V izvedbi vse organizatorične izobrazbe bi trebalo posvetiti vso skrb, da mladina najprej spozna prirodne dobrine in bogastvo naše zemlje, kar bi bil prvi pogoj za izvedbo načrtnega dela. Prva skrb bodi, da se prične sistematično delo za napredek kmetijskih panog, za dvig količine proizvodnje in zlasti njene kakovosti. Na tej točki bi naj prišlo teoretično, strokovno znanje v praktično rešitev. Potrebno bi bilo delo poskušnje, da se spozna sposobnost zemlje in potreba nje obdelovanja po določenem načinu in načrtu, kakor negovanje pridelkov samih. Pri tem bi prišla v poštev tudi živinoreja, kjer bi bilo treba izvesti poskuse s krmljenjem, kar bi naj po strokovnih navodilih pripomoglo do večje donosnosti pri govedu in prašičih. Slovensko dekle pa bi naj skrbelo in se potom strokovnih organizacij usposobilo za gospodinjstvo in pri tem gojilo tudi smisel lepote naših domov v vrtnih in pri hiši. Nadalnje delo mladine v svojih organizacijah bi bilo, in to med moško mladino, za izboljšanje sadijarstva in vinarstva. Za te panoge bo treba ustvariti dobre podlage potom strokovnega šolstva, da se vzgoji v vsaki vasi zadostno število potrebnih absolviranih moči. — Enako pažnjo zasluži tudi gozdarstvo, ki vidno propada radi stalnega izsekavanja. Gozdarstvo je treba dvigniti s temeljitim negovanjem na ono višino, ki jo zahtevajo gospodarske potrebe naše vasi. Kot važen sestavni del izobrazbe mladine na vasi bi bilo proučevanje javnopravnih vprašanj v zvezi s kmetijskim gospodarstvom. Mladino je treba pripraviti za odgovorne bodoče naloge v kmetiji, občini, da bo spoznala pomen samouprave ureditve itd. Vso to pot pa je treba usmeriti tako, da bo v izključno korist vseh prizadetih stanov in da se ne bo izvajal le enostranski profit. Največjo pažnjo bi naj mladina posvetila skrb za reševanje socialnih vprašanj. To najtežjo stran je treba zdraviti in ozdraviti tako, da bo prav vsem prizadetim stanovom in poklicem od kmeta pa do tovarniškega delavca v korist.

Se mnogo dela čaka naš mladi rod, katerega bi se naj z vso ljubeznijo oprijeli.

Rajh Jožko.

RAZNE VESTI

* Odvetniški pripravniki so imeli v Beogradu konferenco, na kateri so sprejeli resolucijo, ki ugotavlja, da staž v bistvu ni to, kar more napraviti dobrega advokata, advokat postane dober advokat samo s svojim solidnim in požrtvovalnim delom, ne pa z avtomatičnim trajanjem staža. Staž, daljši od treh let, je nepotreben in nepravičen, ker za odvetniško usposobljenost popolnoma zadostujejo tri leta, zato naj se petletni staž zniža na tri leta, brezplačno praktičiranje

nesebičnih in resničnih javnih delavcev pa je, da pomagajo, da se ta preusmeritev čimprej izvrši in se zgradi nova

na sodišču pa naj bo ali fakultativno ali pa plačano.

* Državno posestvo Belje, nekdanj last avstrijskega nadvojvode Friderika, generalisima v svetovni vojni, je vrglo lani dohodkov okroglo 100 milijonov dinarjev. Za letos pričakujejo večji dohodek, ker je bilo in bo še izvršenih precej investicij za izboljšanje naprav. Podaljšali bodo železnico, ki jo ima domena, naročili bodo nove stroje za predelavo agrarnih pridelkov, postavili bodo nova skladišča itd.

zgradba, kjer bodo interesi delovnega ljudstva brezpogojno prvi.

Kreft Vladimir.

Ideja vseslovanstva - utopija? Kulturna obzorja

(Se nekaj pripomb k prvemu članku.)

V članku pod istim naslovom sem v »Edinosti« dne 25. februarja priobčil nekaj misli, katerih temeljni pomen se vrti okoli politične edinstva ter gospodarskega in kulturnega sodelovanja. Da bi me kdo morda ne razumel napačno, naj še nekoliko pojasnim označene središčne probleme.

Pod »gospodarskim« sodelovanjem (ali tudi enotnostjo v širšem pomenu besede) ne smemo razumeti nekakšnega »gospodarskega centralizma« v takšni obliki, da bi se vse stekalo samo na eno točko, ostali pa bi le dajali; v mislih mi je zopet CSR, kjer so Slovaki, ki so sicer že poprej bili gospodarsko pasivni in bodo še bolj v novih razmerah sedaj, pa so kljub temu mislili v svoji zaletelosti na nekakšen bojot proti Češki in sicer tako, da bi odtegnili možnost udejstvovanja češkega kapitala v svoji zemlji ter dali prednost tujemu kapitalu. Nedvomno bi bila takšna politika v osnovi zgrešena in tudi kljub ostrim napetostim ter mržnji do Čehov v narodnostnem pogledu izredno škodljiva; to so Slovaki sami kmalu uvideli in sami ponudili možnost gospodarskega sodelovanja. Vprav tako so odstranili (vsaj v glavnem) bojot češkega blaga na Slovaškem, ki je trajal več tednov kot plod oktoberskih dogodkov in slovaških iluzij o »samostojnosti« ter gotovo ni mogel koristiti niti Češki, niti Slovaški.

Pod »politično edinstvo« pa moramo razumeti enotnost državnih mej in skupno ohranitev tistih funkcij, ki garantirajo varnost, notranjo in zunanjo moč države. Spet moramo pomisliti na čl. primer; n. pr. Slovaškom je rojila po glavah ustanovitve samostojne slovaške vojske, samostojna zunanja politika itd., torej popolna decentralizacija tistih državnih naprav, ki sicer nujno zahtevajo neke vrste centralistično obliko ter skupno sodelovanje, ali drugače rečeno, enotnost. Popolna osamosvojitve po nameravanem slovaškem vzgledu nujno slabi državo, ki s tem izgublja na pomenu in postaja igračka zunanjih držav. Nič ne tvegamo, če trdimo, da so bili Slovaki inspirirani od zunaj, kajti federativno razbito in povrh vsega še neurejeno državo je mnogo lažje vladati od zunaj, kot notranje-politično enotno državo. Danes vidimo, da Slovaška in Podkarpatska Rusija iščeta tuj kapital, ker gospodarsko sami ne moreta živeti, in kmalu se jima bo priključila še izžeta Češka. Kje je sedaj tista samostojnost, ki so jo toliko proglašali? Morda v lastnem parlamentu ali v kopici lastnih ministrov, morda v univerzi, ki niti ne ve, ali bo še obstojala, ker nima dovolj lastnih profesorjev? Takšna »svoboda« pač ni svoboda, ampak posledica neke navidezne idealne borbe, ki bo vodila k vedno večji nesamostojnosti. Danes, ko se združujejo velesile in hoče ustvariti vsaka zase čim odpornejši in močnejši enotni blok, pač ne more biti v interesu majhnih držav, da bi se še razbijale; če pa ustvarjajo v sebi avtonomne oblike, je nujno, da jih uredijo v prid ohranitve državno-politične samostojnosti čim pravilnejše. V urejanju notranje-političnih vprašanj moramo trenutno računati s tem, kar obstoja in se dogaja izven nas ter okoli nas. Zmotno je bilo prepričanje, da notranja ureditev nima vpliva na zunanje odnose ali da moremo notranja vprašanja urejevati po mili volji brez ozira na posledice, ki bi mogle nastati od zunaj. Danes ni prilika za to, kajti demokracija, ki se je kazala na obzorju, se je po oktobru spet odmaknila v neznanost za daljši čas. In z danimi činitelji moramo računati, da se ne uštejemo in ne zagrabilimo v oblake.

Bodisi tam, kjer tvorita državo dva ali več narodov, bodisi tam, kjer naj zgrabimo idejo južnega — ali vseslovanstva, se zdi med narodi istega izvora najboljše ureditev v obliki kulturne samostojnosti, pa prav tako kulturnega in gospodarskega sodelovanja, pri čemer je v političnem pogledu v okviru iste države nujno potrebna oblika politične enotnosti, edinstva. Vsaj danes se kaže ta pot kot najpravičnejša; kako bo v bodočnosti, ko bodo morda evropske smernice drugačne, je pa drugo vprašanje! Tudi v tem pogledu velja namreč potreba prilagajanja, če ni garancije, da bi kdo idealne zamisli zagovarjal in branil. Poslednji meseci so to misel, ki se je še pred nedavnim zdela pesimistična, potrdili.

Toliko še k omenjenemu članku, da bi kdo zlasti »gospodarske enotnosti« ne pojmoval zmotno. Mislimo pa, da so zgornje misli tako jasne, da jih mora sprejeti tudi nasprotujoče mnenje, če že ne v načelu, pa vsaj na tihem, ko se iskreno ozre v sebe.

Gospodarstvo po načrtu

V strahu za dragoceno življenje bolnega kapitalističnega družabnega reda, se pojavljajo različni zdravniki: politiki, znanstveniki, gospodarstveniki, militaristi. Prihajajo s svojimi nasveti, pišejo razprave in knjige, predavajo, diskutirajo, konferirajo, pobijajo drug drugega, kličejo na pomoč znanost in boga, a težko bolni reže ne kaže nobene volje do ozdravljenja.

Za ceno izmed najuspešnejših zdravil se smatra gospodarstvo po načrtu. Ti načrti so kaj različni. Vsi se navadno končajo v enotni težnji po gospodarski avtarkiji. Da avtarkija spriči sodobne tesne gospodarske povezanosti sveta ni mogoča, ve danes vsak, ki se je količkar poglubil v razvojne zakone zgodovine in narodne ekonomije. Če pa se kje stremljenja za dosego gospodarske avtarkije le močno uveljavljajo, potem se to godi prvič na račun delovnih množic dotične države in drugič zgolj radi tega, da se država vojaško pripravi za nove imperialistične podvige.

Vse tisto besedičenje o reformiranju da našnjega stanja s pomočjo načrtnega gospodarstva je torej samo reševanje kvadrature kroga, kakor pravilno pravi nemški sociolog in narodni ekonom Mindt (emigrant). Tak prispevek k temu reševanju kvadrature kroga je tudi dr. Andreja Gosarja razprava »Gospodarstvo po načrtu, njegove naloge in problemi«, ki jo je kot prvi zvezek zbirke študij izdal Socialno-ekonomski inštitut v Ljubljani.

Osnovna napaka te razprave je v tem, da njen avtor ni čitateljev seznanil z objektivnimi zakoni, po katerih se je današnji družbeni red razvijal od svojih početkov do današnjega stanja. Zanimiva je trditev: »Preobila, to se pravi dejanske tržne razmere presegajoča proizvodnja vsakovrstnega blaga vodi namreč prej ali slej do gospodarskega zastaja, pretresov in polomov. To smo v največji meri videli v toku zadnje gospodarske krize, ki je v največji meri nastala radi hiperprodukcije ali, kar je isto, radi preobilnih investicij v različnih posebno rentabilnih podjetjih in panogah. — Podobno so tudi delavske strokovne organizacije s svojo mezdno politiko marsikje neugodno vplivale na razvoj modernega gospodarstva. Razmeroma visoke mezde, ki so jih zlasti po vojski tu in tam izvajevale, so podjetnike silile, da so svoje obrate tehnično kar najbolj racionalizirali. Posledica tega pa je bila, da je prav, kakor v začetni dobi modernega industrijskega razvoja, stroj zopet začel izpodrivati delavce in jih metati na cesto. (Str. 12—13.) ... modernemu kapitalističnemu gospodarstvu (se je) polagoma izrodilo v velikopotezen sestav za sistematično izkoriščanje najrentabilnejših gospodarskih podjetij in panog v pri nekaterim razmeroma maloštevilnim velekapitalistom in njihovim monopolnim družbam.« (Str. 14.)

Zakaj se je vse to zgodilo? Dr. Gosar tega ne pove. Mnenja je, da je zadnja gospodarska kriza nastala radi hiperprodukcije, ki je presežala kupno moč trga. Z drugimi besedami bi lahko rekli, da je kriza nastala radi premajhnega konzuma, radi tega torej, ker trg ni mogel konzumirati vsega, kar je industrija producirala. Končno naj bi tudi delavci, ki so si za ceno dolgotrajnih stvark izvajali kako drobtinico, bili krivi gospodarske krize. Zgodovina, starejša in novejša, nas uči:

1. Premajhen konzum je pojav, ki ga srečujemo pri vseh narodih in v vseh časih, ki pa ni povzročal zastojev v gospodarstvu.

Albin Prepeluh:

Pripombe k naši prevratni dobi

Knjiga, ki zasluži, da na njo opozorimo tudi izven običajnih revlinskih kritik. Prepeluhove »Pripombe« so že v času, ko jih je objavljala ljubljanska »Sodobnost«, zbudile veliko pozornost, zlasti med mladino. Tej so »Pripombe« prve odgrnile plaše praznega navduševanja dogodkov pred 20 leti, zastor, s katerim je tedanja in sedanja vladajoča generacija namenoma zagnila pred nami najusodnejša leta slovenske polpreteklosti in z njim tudi zakrivala vzroke za težko sedanost Slovencev, posledice tolikih tedaj zagrešenih napak.

Te pripombe smo sedaj dobili strnjene v knjigo v kronološkem redu in izpopolnjene tam, kjer je Prepeluh pustil kako vrzel, tako, da je prevratna doba dostopnejša in bližja temu, ki hoče slediti stvarnim dogodkom in ne praznemu rodoljubarskemu navduševanju v takratnih naših listih, ki je izraz le naše nesposobnosti in nekonkretnosti.

»Pripombe« je njihov urednik Dušan Kernavner dodal prerez in razlago Pre-

peluhove dobe, ki sega od začetkov delavskega gibanja na Slovenskem, pa do začetnih let Kermavnerjev dodatek je prva strnjena in kritična obdelava delavskega gibanja na Slovenskem, zlasti idejnih tokov, ki so ga spremljali. Prikaže nam tisto stran slovenske predvojnne polpreteklosti, ki jo n. pr. zaman iščemo v Uvodih k Cankarjevemu Zbranim spisom, čeprav je s Cankarjem prav toliko povezana kakor s Prepeluhom, saj sta si idejno stale blizu. Tudi v slovenskih literarnih in drugih zgodovinah ne najdemo mnogo omenjenega o nji. So pa to ravno tisti tokovi, ki so po vojni, ko je Slovenija postala iz zaostale agrarne dežele pokrajina z najmočnejšim proletariatom v državi, doživeli največji razmah in tudi svojo kristalizacijo in strnitev s podobnimi tokovi v svetu.

2. Iz izkušenj na lastni koži v pretekli dobi vemo, da se gospodarske krize pripravljajo prav v tistem času, ko so mezde najvišje.

V razčlenjevanju vprašanja konzuma ne bomo torej našli odgovora na to, zakaj se sedanji gospodarski red razvija v krčih različnih kriz. Oglejmo si raje produkcijo.

V fevdalni družbeni ureditvi je vladala neorganizirana delitev dela. Vsak proizvajalec je delal z lastnim orodjem kot samostojna oseba. Praviloma je bilo torej izdelano blago nje go va last. Med produkcijo in prilaščanjem v tistih časih ni bilo nobenega protislovja. Drugačno stanje je nastalo z uvedbo kapitalističnega družbenega reda. Ta je ustvaril nova delovna sredstva, predvsem stroje. Teh pa ni mogel več rabiti in upravljati en sam človek, temveč večja množica — delavci v tovarnah. Ni pa izdelano blago ostalo njihova last, temveč last tistega, ki je dal na razpolago lastna delovna sredstva. Proizvodi so sicer še vedno bili izdelani družbeno, a ostali so last tistega, ki sam ni ničesar produciral. Bistvo kapitalizma je torej protislovje med družbeno produkcijo in privatnim prilaščanjem. To osnovno protislovje se je seveda večalo z razvojem družbe. Vodilo je v vedno večjo anarhijo v posameznih podjetjih in v vedno večjo anarhijo produkcije v družbi na splošno. Družbeno delo se je vedno bolj delilo in specializiralo. Moderni industrijski produkt mora pasirati nešteto podjetij, preden je izgotovljen, večja se število podjetij za delne proizvode, nasprotno pa izkazuje vsaka glavna panoga vedno manjše število podjetij. Na ta način se monogono posameznih produkcijskih procesov izteka v en sam (družbeni) produkcijski proces. Radi takega razvoja je kapitalist prisiljen, v svrhu ohranjanja svoje konkurenčne sposobnosti, da stremi po vedno večji produkciji in večjem dobičku, ki ga uporablja za razširjanje in racionaliziranje svojega obrata. Konkurenčni boj ga sili k vedno večjemu izrabljanju delovne sile svojih delavcev, k večanju dobička, večanju obrata in racionalizaciji podjetja. Če tega ne stori, ga konkurenca ubije. Stvar je torej drugačna, kakor jo je postavil dr. Gosar. Krize ne nastajajo radi tega, ker si delavci tu in tam izvajajo večje mezde ali radi hiperprodukcije, temveč izvirajo iz osnovnega nasprotstva v samem kapitalističnem ustroju, vsled protislovja med družbeno produkcijo in privatnim prilaščanjem. Tako je tudi hiperprodukcija le odraz te latentne notranje krize.

Če smo tako opozorili na osnovno napako dr. Gosarjeve razprave, na katero je gradil vsa svoja izvajanja v njej, potem nam bo jasno, da je udi glede bolezn kapitalističnega družbenega reda postavil napačno diagnozo. Zato tudi recept ne more biti pravilen. Spoznati nam je treba že enkrat, da spričo protislovji, ki vladajo v sodobnem družbenem ustroju, ni mogoče misliti na kako načrtno gospodarstvo, kajti vsi dosedanja poizkusi v tej smeri so se res izkazali le kot reševanje problema kvadrature kroga. Načrtno gospodarstvo bo mogla uvesti le ona družba, ki ji bo protislovje med družbeno produkcijo in privatnim prilaščanjem nepoznano.

Jože S.

dobe. Dobi, kjer Prijatelj zaključil, sredi 90tih let prejšnjega stoletja, ko je naše meščanstvo zapadlo v sterilno rodoljubarstvo in nehalo biti nosilec narodne ideje med Slovenci, sledi doba, ko začnejo prodirati med nas ideje četrtega stanu — proletariata, v katerega vrste je spričo napredujoče proletarizacije Slovencev prehajalo leto za letom vedno več slovenskega kmečkega prebivalstva.

Vsak, ki se hoče podrobneje poučiti o tokovih, sredi katerih je pred vojno stal tudi Cankar in sicer v prvih vrstah na Slovenskem, bo posegel po tej knjigi, ki zasluži vso pažnjo slovenske javnosti.

Vito Kraigher.

KULTURNE VESTI

* **Zorko Prelovec**, eden najbolj znanih slovenskih skladateljev, je umrl preteklo soboto v Ljubljani. Star je bil jedva 52 let, ko je legel v prezgodnji grob. Zorko Prelovec je deloval skoraj 30 let v »Ljubljanskem Zvonu« in ga kot dirigent dvignil med prve zbornice v Sloveniji in tudi v državi. Več let je bil zborovodja Slovenske pevске zveze. Po poklicu hranilnični uradnik, je živel le muzi. Napovo je harmoniziral nebroj pesmi. Precej je tudi njegovih skladb, ki se odlikujejo po svoji harmoničnosti in od katerih je marsikatera postala že narodna pesem, tako zlasti »Rdeče rože«. Ena njegovih najboljših skladb pa je »Dobrodob, slovenskih fantov grobe«.

Klepets v Rimu

Pravijo, da bi v slučaju, če Duce ničesar ne bi dosegel v Franciji, silno trpel njegov ugled, zato mislijo, da bi ta svoj ugled najlažje rešil tako, da bi Albanijo spravil pod protektorat Italije. Saj je znano, da se Albanija že od leta 1926 nahaja pod italijansko kontrolo in da je prav za prav le na videz neodvisna. Italija s po godbo, sklenjeno v Tirani leta 1927., celo Albaniji jamči za njeno notranjo vladavo, to je za monarhijo kralja Zogu. Italijani zavzemajo v Albaniji vsa važnejša gospodarska, vojaška in upravna mesta. Albanija naj bi po teh mišljenjih bila pridružena Italiji in kralju Zogu bi pač pustili njegov naslov... O vsem tem seveda klepetajo!

Vajeniško življenje

Vedno več je v Sloveniji mladine, kmečke, delavske in druge, ki se pod silo razmer ne more posvetiti študiju, temveč išče, ko doraste šoli, ali ko dovrši nekaj razredov gimnazije odnosno meščanske šole, zaposlitve tu in tam. Gotovo je pri iskanju zaposlitve za bodočnost najbolj cenjen in upoštevan trgovski ter obrtniški poklic; pravim najbolj cenjen in upoštevan poklic zato, ker se večina naše podeželske mladine lahko posveti ponajveč samo temu dvema poklicema, kakaj kak drug poklic je za podeželje bolj ali manj odmaknjen. Pa tudi kak drug mladenič iz uradniške družine ali od druge je danes že vesel, če ga kdo sprejme v enega izmed teh dveh.

Zalostno je pa pri tem dejstvo, da se po izbiri poklica, recimo obrtniškega, življenje mladeniča pogosto spremeni tako na slabo, da postaja temu ali onemu že nevzdržno. To pojasnjujejo neredki primeri pobegov in pa duševne potrtosti. Večkrat so res taki primeri zgolj kvarna posledica mladinskega domotožja, zaostalega mladostnega izživljanja; nekoristnega čitva in najrazličnejših lokalnih okoliščin. V mnogih slučajih so pa vendar utemeljeni, zakaj življenje vajenca se ponekod kljub socialni zakonodaji in najrazličnejšim odredbam in zaščitnostim ni premaknilo na kako boljšo in primernejšo raven.

Še mora ponekod šestnajstleten vajenec, ki se je prišel učiti tega ali onega obrtniškega (trgovskega) poklica, varati kot navaden težak. Znan mi je slučaj, da mora vajenec, ki telesno sploh še ni dovolj razvit, opravljati vsa hlapčevska dela; to se pravi: zjutraj mora vstati ob štirih, tešče krmiti živino — zvečer pa poslednji leči. Razen tega mora v nedeljo, ki je za njega edini prosti dan, predpoldne in popoldne v cerkev. Res tu in tam je že treba pomagati pri kakem kmečkem delu, če ima mojster še kosček zemlje, — ob mladih itd. Tudi v cerkev mora — to ni obsojanja vredno. Drugo je pri tem, če se vse to pretirava (in to je obsojanja vredno!), če vajenec več dni v tednu naravnost pregara in se samo nekaj dni v tednu lahko posveti učenju mojstrovega poklica.

Ne pravim, da je pri vseh mojstrih tako, nikakor ne. Hotel sem samo opozoriti na težko poglavje iz življenja vajencev, ki jih tako ponekod telesno in duševno ubijajo. Mladina namreč, tudi ona, ki dela z rokami — mora imeti svoje pravice!

Gospodarstvo

Vzroki za nazadovanje izvoza naše živine

Leto 1938. je bilo od poslednjih 20 let najslabše

O »Gospodarski slogi« v Zagrebu smo že marsikaj slišali. Ta organizacija deluje že nekaj let in ima že blizu 200.000 članov seljakov. Ima večje ali manjše uspehe, kakršni so pač ljudje, ki organizacijo tvorijo in vodijo. Razmeroma mnogo uspehov je imela med drugim pri urejanju živinskih sejmov in pri kupčijskih posredovanjih v korist svojim članom, seljakom živinorejcem. Ko pa je organizacija po doseženih uspehih tu pa tam nekoliko popustila, so se takoj začele pojavljati vse stare slabe strani neurejenih živinskih kupčij in sejmov.

Istoimensko glasilo ugotavlja, da so se lani splošne razmere na živinskem tržišču jako poslabšale. To da je posledica kratkovidne in pogrešne gospodarske politike bivše Sojadinovičeve vlade. Razni ministri so se mnogo hvalili, kaj so vse storili za gospodarski napredek in za dobro seljaka, stvar pa je v resnici drugačna. Izvoz naše živine je nazadoval leta 1938. napram izvozu leta 1937. približno za polovico in je znašal v vsej državi — v oklepajih so ustrezne številke iz leta 1937. — glav: goveda 27.362 (68.774), telet 5.766 (11.737) in svinj 259.986 (423.101). Zlasti izvoz goveda ni bil v poslednjih 20 letih tako majhen kot lani. Glavni vzrok za tako nazadovanje izvoza naše živine je, kakor smo že omenili, slaba gospodarska politika. Vse so stavili na eno karto. Italijansko tržišče je zanemarjeno iz raznih razlogov, a bi lahko bilo za Jugoslavijo najpomembnejše in največje. Zanemarjena so tudi tržišča na Malti, v Palestini in Egiptu, kjer so nas izpodrinili Romuni. To so grenki plodovi strašne nesposobnosti nekkih ljudi na najbolj odgovornih mestih. Pa ko bi sploh bili komu odgovorni!...

K vsemu temu se pridružujejo še drugi nezdruživi in kvarni pojavi na živinskem tržišču. Kakor pri nas, so se tudi po hrvaški zemlji — tu bolj, tam manj — razpasli in razbohotali razni mešetarji in kupci, ti najhujši in najkervoločnejši zajedavci na našem kmečkem in bajtarskem gospodarstvu. Posebno hude prevare se gode pri tehtnici, celo pri nekkih službenih tehtnicah...

Hrvatska »Gospodarska sloga« si pravkar prizadeva, da bi nekdanjo organizacijo narodnega nadzorstva na sejmističnih po sejmskih poverjenikih zopet vzpostavila. Slovenci se nismo preveč mislili na tako samopomoč, ki bi nam bila najmanj tako potrebna kot bratom Hrvatom, in potrpežljivo čakamo na pomoč od drugod. Koliko stoletij še nas ne bo potrpežljivost zapustila?

A. Z.

Izkoriščanje naših zemeljskih zakladov počasi napreduje

V naši državi je ogromno najrazličnejših rud, ki bi nam mogle ustvarjati krasne dohodka, ko bi bile smotrno izkoriščene. Danes pa je tako, da jih izrabljajo v glavnem le tujci, ki rude ne predelajo pri nas, marveč jo izvažajo, da jo dobimo potem predelano zopet nazaj. To seveda ne more trajno ostati, kajti s tem so stalno ogroženi: naše narodno gospodarstvo, državna obramba in pa naši trgovinski računi.

Po količini in po važnosti zavzemajo pri nas prva mesta sledeče rudnine: premog, železo, baker, grafit, cink in boksit. Črna in rjava premoga ter lignita s kalorijami od 3500 do 7500 je dovolj po vseh delih države. Premogokopov je vsega 220, v obratu pa jih je 120. Premog je bil izkoriščen po količini in vrednosti takole:

Leta	Količina prem. v tonah	Vredn. v milij. dinarjev
1919	2.239.111	275
1928	5.051.880	990
1936	4.475.932	541
1937	5.002.500	633

Ta pregled nam dovolj jasno prikazuje, kako so udarila leta prize proizvodnje premoga, pri čemer so bili najbolj prizadeti rudniki v Sloveniji, dočim so bili oni v Srbiji in Bosni zaščiteni s povečanimi državnimi naročili.

Takoj za premogom se uvršča po višini proizvodnje železna ruda. Jugoslavija je po železu ena izmed najbogatejših evropskih držav. Največ se pridobiva železne rude v Bosni. Pred vojno se je gibala proizvodnja železa med 120.000—150.000 tonami, v času vojne pa je zrastle na 600.000 ton, predvsem zato, ker je bil na novo odprt rudnik v Ljubiji. Tabela nam prikazuje proizvodnjo železa po količini in vrednosti takole:

Leta	Količ. žel. rude v tonah	Vredn. v mil. dinarjev
1923	244.800	27
1928	450.100	45
1935	233.090	18(!)
1936	450.859	45
1937	629.000	60

Močan dvig proizvodnje železa v letu 1937. gre v prvi vrsti na rovaš naročil iz inozemstva, kjer so zapele tovarne orožja še glasneje svojo bojno pesem. Poleg tega pa je začel delati s polno paro tudi obrat v Zenici, kajti tamkajšnje podjetje je bilo močno razširjeno in je dobilo izboljšano prometno zvezo s širokotirno progo. S tem pa je stopila železarna v Zenici med pripadnike težke industrije.

Izvoz v Nemčijo

Kakor je znano, izvažamo v Nemčijo rudnine, poljske pridelke (predvsem žito), sadje in les. To so seveda le glavni izvozni predmeti. Za letošnje prvo trimesečje nam je dovolila nemška uvozna komisija pravico uvoza blaga v Nemčijo do višine 30,4 milijonov RM. Od tega pride na les 2.736.000. Ta vsota velja za vso Nemčijo v Avstrijo vred in to brez

ozira na naš prihranek ali presežek v poslednjem trimesečju prejšnjega leta.

Te številke so pa le okvirne, ker nam povedo samo, kolika sme biti vrednost celotne količine v Nemčijo uvoženega našega blaga. Drugo je seveda vprašanje, kakšne bodo cene posameznim izvoznim predmetom, kajti tudi te določa nemška komisija za uvoz. Da ne v našo korist, o tem ni nobenega dvoma, saj nam dolgujejo še vedno 400 milijonov dinarjev.

IZDATKI

DIN PARA

63

FEBRUAR

1 Persil

1 Henko

IZDATKI

DIN PARA

50

MAREC

Nove cene

1 Persil samo 5-

1 Henko samo 2.50

S takim računom so gospodinje res zadovoljne. Izkoristite tudi Vi to priliko. Saj Vam nudi Persil in Henko brez vsakih drugih primesi najboljši učinek.

Brez dvoma:

pranje je cenejše!

Ali bomo imeli letos dovolj sladkorja?

O tem važnem vprašanju se je te dni na merodajnih mestih mnogo razpravljalo in skoraj vsi poznavalci razmer so dejali, da Jugoslavija tudi letos ne bo mogla pridelati toliko sladkorja, da ga bi bilo zadosti do prihodnjega leta. Nikakor ni lepo spricevalo za tako agrarno državo, kot je naša, da smo morali lani uvoziti več sto vagonov sladkorja in da ga bo letos nemara treba še več.

Ze pred mesec smo pisali, da je vzrok nazadovanju produkcije sladkorja iskati v glavnem v dejstvu, da plačujejo tovarne za sladkorno repo zelo nizke cene, vsled česar kmetje vedno manj sejejo repo. Poslednji dve leti so se plače poljskih delavcev v Vojvodini, Slavoniji, Bosni in Srbiji — druge pokrajine za sladkor itak ne prihajajo v poštev — precej povišale, vsled česar se kmetu v vzhodnih in južnih predelih države bolj izplača gojiti druge rastline. Površina s sladkorno repo nazaduje, ker tvornice nočejo povišati cen za prevzeto repo. Ker je manj repe, je seveda tudi manj sladkorja, in agrarna Jugoslavija ga mora uvažati, kar blago seveda draži.

Te dni je bilo v Vojvodini več zborovanj na zadevi interesiranih krogov. Na podlagi zasejane površine so izračunali, da bo ob normalni letini letos sladkorja približno 7600 vagonov. Če vzamemo za podlago, da smo ga lani porabili kakih 8600 vagonov, potem ga bo treba letos uvoziti približno 1000 vagonov. V najugodnejših okoliščinah, če bo pokazala letina repe rekordne uspehe, potem računajo, da bi se dalo pridelati 9200 vagonov sladkorja, torej za 600 več, kot smo ga lani porabili. Ni pa verjetno, da bomo letos imeli zaznamovati rekord v produkciji. Na vsak način se bo treba pripraviti na uvoz.

Produkcijo sladkorja forsirajo vladni in tudi vojaški krogi, ker žele imeti rezervno vsaj 3000 vagonov sladkorja za vsak primer. Te rezerve letos seveda nikakor ne bomo mogli doseči. Vladna mesta zahtevajo, naj tvornice povišajo cene za prevzeto repo, česar se pa te branijo, češ da bodo potem morale povišati cene sladkorja, kar bi zopet dovedlo do manjše porabe. Tvornice zahtevajo, naj vlada zniža trošarino na sladkor, ki znaša 7.50 do 8 dinarjev pri kilogramu, in naglašajo, da se da le na ta način doseči zvišanje prevzemne cene z sladkorno repo.

V ministrstvih sedaj računajo na vse kriplje, ali bi se dala trošarina na sladkor znižati in za koliko, ne da bi pri tem prišel proračun, o katerem parlament baš sedaj razpravlja, iz ravnovesja.

APNENEC ZA KOKOŠI.

Znajo je, da rabijo kokoši za tvorbo trdih jajčnih lupin apno v svoji hrani. V predelih, kjer ni apnenec, laporjev ali drugih na apnu bogatih kamnin opazujemo pogosto, da so lupine povsem mehke. Zanimivo je,

Trgovina z Nemčijo in Italijo

V blagovnem prometu je naš klirinški saldo precej nazadoval in je znašal te dni 21,3 milijonov mark ali nekaj manj kot 300 milijonov dinarjev. V dobrem mesecu se je višek naših terjatev zmanjšal za več kakor za 30 milijonov dinarjev. V prometu z Italijo, pa so naše terjatve začele zopet zastajati. Kakor smo že poročali, so Italijani pred tremi tedni poravnali ves svoj dolg, tako, da je naš saldo izravnal. Ker so s tem odpadle ovire za jugoslovanski izvoz, so začeli Italijani zopet kupovati več blaga od nas, tako, da so nam dolžni že nad deset milijonov dinarjev. Kako zelo je nazadoval naš izvoz v Italijo, se vidi iz tega, da je bil naš saldo, ki je koncem leta 1937. znašal še nekaj nad 200 milijonov dinarjev, poravnal v dobrem letu. Saldo je seveda še majhen in nikakor ne ovira izvoza.

NAŠE TRŽIŠČE IN CENE

Goveja živina: voli 4—5,75 din; bikji 4 din; krave, plemenske 4,50—5,25 din; za klobasarije 3—4 din; telice in mladi junčki 5 do 5,75 din; teleta 5—9 din.

Svinje: plemenske 6—7 din; debele 9,50 do 11 din; pršutarij 8—9,50 din.

Krma: seno 0,65—1 din; slama 0,40—0,75 din.

Les: Na ljubljanski lesni borzi so se prodajale posamezne vrste lesa po sledeči ceni (kubičen meter): smrekovi hlodi 130—170 din, brzojavni drogovi 135—160 din, smrekovi hlodi za deske od 16 cm naprej 330—360 din, bukovi hlodi od 30 cm debeline naprej 90—120 din, bukovi hlodi za deske 250 do 290 din, hrastovi hlodi od 30 cm debeline naprej 200—300 din, hrastovi hlodi za deske 700 din, orehovi plohi 800 din, brestovi plohi 470—540 din, javorjevi plohi 500—600 din, jesenovih plohi 800—900 din, lipini plohi 450—550 din, kvadratni meter hrastovih parketov 58—68 din, bukovih parketov 35—45 din; železniški hrastovi pragi, 2,60 m dolgi in 14x25 cm debeli 38—47 din komad, bukovi železniški pragi iste mere 23—28 din komad; 100 kg bukovih drv 12—14 din, 100 kg hrastovih drv 9—11 din.

GOSPODARSKE VESTI

* Vžigalic se je porabilo lani za 81, leto poprej pa za 73 milijonov dinarjev. Kakor znano, pobira država monopolsko takso, ki znaša dve tretjini cene škatlince.

* Velik silos za sadje nameravajo s pomočjo banske uprave postaviti v Mariboru. V to svrhu naj bi se ustanovila velika zadruga za vso severno Slovenijo. Te dni je bil o tem razgovor med zastopniki banske uprave, ministrom Snojem in predstavniki sadjarjev.

da obstajajo v Bavarski ob Innu celo odkopi in šolni, kjer odkopavajo na školičnih lupinah bogate sloje, ki se nahajajo tam med laporji in peski. Izkopano maso perejo v potoku ter prodajajo v pokrajine ki so revne na apnu, kot dodatek za kokošjo hrano.

Za ženo in dom

Česa je še treba znati za dober zakon

Mislím, da se bodo marsikateré žene strinjale z menoj, češ, da je stavek »Ču-diti se je treba dekletu, ki ima toliko ju-nštva, da se poroči kljub temu, da se dobro zaveda, da ne zna kuhati«, nekoli-ko pretiran. Kajti pregovor, da gre lj-u-bezen moža skozi želodec, je sicer zlata vreden, toda edino zveličaven vendar ni. Kajti za zakon ne zadostuje le, da zna žena dobro ali celo odlično kuhati — potem bi morale biti poklicne kuharice vse idealne zakonske žene ter bi bili taki zakoni od vsega začetka zajamčeno ide-alni, kar gotovo ne ustreza. Prav tako važno je, da zna žena šivati. Koliko de-narja ostane v hiši, ako zna sama pri-krčiti obleko za sebe ter zlasti za otroke. Pa tudi če razume pri moški obleki neko-liko več nego prišiti manjkajoči gumb.

Rekla pa bi, da je za srečen zakon v prvi vrsti potrebna vzgoja značaja. Že-na mora razumeti svojega moža, mora biti pripravljena na to, da žrtvuje svoje potrebe v korist svojih otrok. Če se ji posreči, da prenese težišče svojega miš-

ljenja iz sebe na druge, je mislim poda-no glavno zagotovilo, da bo tak zakon srečen.

Seveda ne sme pri tem zanemarjati tu-di svojih gospodinskih dolžnosti, zlasti ako je v tako ugodnem položaju, da ji ni treba služiti poleg tega kruha. Ako ni imela prilike, da se spozna s temeljnimi pravili kuhanja doma, dokler je bila še pri svoji materi, bo pač morala to nado-knati čim prej pozneje. Sicer pa je zna-mo pravilo, da ni dobra kuharica ona, ki je posečala bog ve koliko kuharskih tečajev, temveč ona, ki rada sama dobro je. Kajti v kuharskih tečajih — ki so go-tovo jako potrebni in bi jim jaz zadnja odrekla pravico do obstoja, temveč baš nasprotno, priporočala bi jih vsaki ženi, če je poročena ali ne, da jih poseča, ako le utegne — se naučiš lahko, kako se pri-pravi to ali ono jed, toda smisel za čisto-to, red, okusno pogrnjeno mizo itd., je treba prinesiti na take tečaje že s seboj.

dm.

Vsakdanje kuhinjsko delo

Mnogokrat vzdihujejo ženske: »Kuhala bi še že, kuhala, samo to večno pom-i-vanje posode je nekaj strašnega«. Saj je res, komaj žena poje, že mora vstati od mize in se lotiti posode in pospravlja-nja kuhinje. Toda, če upošteva žena tudi pri tem delu nek red, si bo delo jako olajšala.

Na pomivanje je treba misliti že med kuhanjem. Umazano posodo, razen pri-bora, ki rjavi, zlagaj v posodo za umi-vanje in jo polij z vodo, da se ostanki jedi odmakajo, oziroma, da se ne ute-gnejo posušiti. Seveda, najprej zloži vanjo posodo, ki ni mastna. Nemastno, kakor mastno posodo obriši poprej s časopis-nim papirjem, ker tako ti bo voda ostala dalje časa čista. Ko se lotiš umivanja, de-laj to po določenem redu: najprej kozar-ce, potem belo posodo, leseno orodje, je-dilno orodje, lonce, ki niso mastni in na-zadnje one, ki so zelo mastni. Posode, v kateri so bile jedi z močnim duhom, ne umivaj preje nego čisto nazadnje ali pa posebej, nato jo pa še prekuhaj.

Za pomivanje imej tri sklede. V prvi imej vročo vodo s sodo ali »Persilom«. V njej posodo umivaj. V drugi imej prav tako vročo vodo za izplakovanje posode, v tretjo pa posodo polagaj, da se od-cedi.

Ko umivaš kozarce, ne smeš imeti ma-stnih rok. Nožev in vilic z nasajenimi ro-čaji ne dajaj v vročo vodo, ker se prično ročaji snemati, a črni leseni ročaji v vroči vodi posive. Srebrni pribor umivaj v zelo vroči vodi in ga takoj obriši, da dobi blesk. Posodo, ki rjavi, moramo obrisati takoj po umivanju. Vso drugo posodo lahko pustimo, da se posuši, ako smo jo izplakovali v čisti in vroči vodi.

Pomivaj posodo vedno na tako visoki mizi, da lahko stojiš popolnoma zravn-na. Tedaj prebavni organi ne bodo tri-peli. Pomivanje pri sključnem telesu in takoj po kosilu, je silno škodljivo. Jako pripravne so najnovejša kuhinjske mize, ki imajo v svojo notranjost vdeleni dve posodi za pomivanje. One ženske, ki pa imajo boleče noge, naj pomivajo sede. To zveni mogoče smešno, a je jako enostav-no, če si poprej vse pripravimo, da ni treba skakati sem in tja.

Posodo, v kateri pomivaš, umij vedno z vročo milnico. Ne shranjuj je mastne, ker čim boš vlija drugi dan vanjo vročo vodo, bo voda mastna in posoda ne bo te-pa.

Bluze, bluže in zopet bluže...

Letos jih bomo nosile prav veliko, saj je danes že vsaka žena spoznala, da z razli-čnimi bluzami na najbolj poceni način poveča svojo garderobo in da je tako nalažje ved-no elegantna.

Bluze, ki jih nosimo predpoldne, so eno-stavne, praktične in iz pralnega materiala. Najlepše so čisto spornice, ki jih lahko nosi-mo tudi s kravato. V poštev pridejo največ pastelne barve, svetlo modra, svetlo roza, rumenkasta in seveda bela.

Bluze lahko tudi pletemo in se take prav lepo podajo platnenim krilom.

Bluze, ki jih nosimo popoldne, so najlepše iz svile, okrašene s finimi čipkami in — kar je letos tudi na obhval zelo moderno — s pliseji. Večerne bluže pa so iz lamela, satena in iz crép georgeta. Krilo, če jih nimamo več, naj bo vedno enostavna kroja, ker se k takemu dá nositi vsaka bluža.

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE pro-simo, da pošleto svoje prispevke nai-kasneje do vsake srede v tednu.

KUHINJA

Ocvirkove pogačice. Zgneti v testo 35 dkg moke, 1/4 kg drobnih sesekljanih ocvirkov, 6 dkg sladkorja, 1 celo jajce, nekoliko se-sekljanih limonovih olupkov, malo soli in 1 deko zdrobljenega kvasa. Testo naj po-čiva 12 ur, potem ga razvaljaj, namaži ka-kor drugo krhko testo z orehovim makovim ali sirovim nadevom, zvij v gibanico in spe-ci v precej vroči pečici. Zreži in serviraj še gorko, posipano s sladkorjem.

Ocvrta jabolka. Pripravi gosto testo kot za omlete (s snegom). Očisti lena, debela jabolka, razreži jih na pol cm debele kolo-barje, izreži pečke, pomakaj jih v testo ter ocvrni na vroči masti ali olju. Lepo rumene odcedi od masti in jih položi na topel krož-nik. Še tople posuj z vaniljevim sladkorjem in jih daj takoj na mizo.

Navadna špehovka. Napravi testo iz 3/4 kg moke, mlačnega mleka, žlice masti ali masla-enege jajca, soli in treh dkg kvasa. Razva-ljano testo polij z mastjo in ocvirki vred, posipaj s sladkorjem in cimetom, kar pa la-hko tudi opustiš.

Če hočeš imeti za Veliko noč dobro kurjo pečenko moraš že sedaj pričeti s pravilno prehrano v ta namen določene perutnine. Nekatere gospodinjice se s tem ne pečajo ra-ke, pa raje kupijo za praznike že pitano ži-val. Takšna kupljena kokoš je bogosto pit-a samo za oko, toda meso ni prav nič okus-no, ker je spitana na naglo. Kokoš se lepo in pravilno odebela, če ji damo med ostalo hrano tudi nekaj pšeničnega kruha, ki ga pa ne namočimo v vodi, temveč v mleku. Lahko pa delamo iz tega namočenega kruha tudi svaļike in jo pitamo. Pri takem postopanju bo postalo meso posebno mehko in sočno.

Sladka repa s krompirjem. Olupi dve več-ji repi, zreži ju na kocke, ki ju kuhaj v slani vodi. Prav tako kuhaj v slani vodi 3 do 4 olupljene, na kocke zrezane krompirje. Ko je oboje že mehko, napravi prežganje iz masti ali masla in malo moke in sesekljane čebule; dodaj sladke paprike po okusu, zalij z malo mrzle vode, razmešaj, stresi v to repo in krompir z vodo in pomešaj. Jed mora biti srednje gosta.

Krompirjevi žganci. V precej velikem lon-cu pristavi z mrzlo, slano vodo 1 kg olupljene, na kocke zrezane krompirja. Vo-de sme biti le toliko, da za silo pokriva krompir. Dodaj tudi prav malo kumne. Krompir naj se kuha pokrit tako dolgo, da je napol mehak. Medtem praži 30 dkg svežle ržene moke v suhi železni ponvi na zmernem ognju tako dolgo, da zadiši po moki, nikakor pa ne sme žgati, zato mešaj nepre-stano. Še popolnoma vročo moko stresi enakomerno vrh krompirja, ne da bi mešala, pač pa napravi z ročajem kuhališče preko moke v krompir par hupnic, da bo vre-la voda preko njih. Ko se kuha še kakih deset minut, in ko spoznaš z bodlajem vilice, da je krompir mehak, odlij odvisno vodo in stresi vse skupaj na 15 dkg svežega, na kocke zrezane in v ocvirke sprazene sla-nine. Premešaj dobro in postavi kozo v pe-čico, da se žganci dobro izparijo. Pri tem jih večkrat mešaj in drobi. Ako so žganci presuhi, jih parkrat samo malenkostno po-škropi z vodo, pa vedno premešaj. Lažje po-praviš, če so presuhi, kakor kadar so pre-mokri. Krompirjevi žganci morajo biti pre-cej suhi, vendar sočnati ter predvsem rahli, da se tresejo. Daj jih na mizo z vročim ali s kislim mlekom. Ponekod jedo krompirje-ve žgance posipane s sladkorjem in cimetom ter s kuhanim sadjem.

Zabeljeni zdrobni cmoki. Zavri tri osminke litra mleka, košček presnega masla in pa malo soli. Stresi v to 10 dkg pšeničnega zdroba, pri tem pa neprestano mešaj, da se ne sprine v kupčke. Ko se zgosti, postavi na hlad. Mrzlemu zdrobu primešaj pol kg v oblikah kuhanega, olupljene in dobro stlačenega krompirja, dve jajci, soli in 5 dkg moke. Ko si prav dobro zmešala, naj počiva pol ure. Nato napravi iz te tvarine cmoke manjše oblike, skuhaj jih v slani vodi v ne-pokriti posodi, nakar odcedi in stresi na mas, na kateri si zarumenila precej sesek-ljane čebule. Popraži cmoke, da se osuše

in jih daj s solato ali s paradižnikovo omako na mizo.

Krompir s sirom. Zloži v namazano kozo vrsto olupljene, na rezance zrezane krompirja, povrhu deni kupčke presnega ma-sla, malo soli in potresi precej na debelo z nastrganim domačim sirom in pokapaj s smetano. Naloži zopet krompirja in na novo potresi kakor prej. Tako postopaj, dokler ni kosa polna. Nazadnje pokapaj krompir samo z maslom in kislo smetano in speci v pe-čici.

Praktični nasveti

Da se škrobljene perilo sveti, primešaj že pripravljenemu škrobu nekoliko soli, ki se mora pa dobro raztopiti. To velja za sirovi in kuhani škrob. Perilo se potem lepo sveti in škrob se ne prijemlje likalnika.

Madeže zloži na prani ali umetni svili očisti, ako jih zmoeš s čistim Spiritom. Na-to pa potresi na madež zdrobljenega vinske-ga kamna, drgni po madežu in izbriši s či-

sto krpo, namočeno v čisti špirt. Ako je svila toliko močna, da se pri tem postopanju ne raztrga, se da povsem lepo osnažiti.

Koničaste predmete: pletilke in druge igle, kuhinjske vilice, skratka vse, kar je na koncu zelo zaostreno, vtiaknemo po vsa-kokratni uporabi vsak predmet posebej v že rabljene zamaške, iz probkovine. Na ta na-čin poskrbimo, da se ne zlomijo in ne rjave, a tudi zabranimo, da se kdo ne rani.

Madeže sveč odpraviš hitro s svečnikov, ako jih držiš nekaj časa v vroči vodi.

Nove nogavice nalahno iztisni v pičlo mlačni vodi, preden jih začneš nositi. Tako se lepše oprimejo noge in so tudi trpežnejše. Pazi, da ne vzameš premajhnih nogavic, ker se potem vsekaror nekoliko skrčijo. Moč-nim nogam in starejšim osebam se podajajo nogavice temnejše barve, da ne opozarjajo preveč nase.

Barvaste volnene predmete pri pranju na-posled izperi v vodi, kateri si primešala ma-lo vinskega kamna; dobiš ga v drogeriji. Barve se na ta način osvežijo.

Dopiši „Edinosti“

Rogaška Slatina

»Desetnik in sirotica«. Otroci bodo igrali v nedeljo, 5. marca t. l. ob 15. (3.) uri pri »Pošti« igro s pejem v treh dejanjih »De-setnik in sirotica«. Čisti dobiček igre je namenjen za kruh in mleko revnim šolskim otrokom. Vljudno vabi k prireditvi PRK ljud-ske šole v Rog. Slatini.

Naši skavti so se preteklo nedeljo prav dobro odrezali. Njih prireditev je bila lepo obiskana. Kar tako naprej po začrtani poti! Splošna želja občinstva je, da lepo igro še enkrat vidimo na slatinskem odru.

Murska Sobota

Zborovanje učiteljskega društva JUU. Mur-ska Sobota. Sresko učiteljsko društvo JUU za srez Murska Sobota bo zborovalo dne 11. marca t. l. ob 9. uri v Sokolskem domu v Murski Soboti. Z ozirom na 20-letnico smrti našega največjega slovenskega pisate-lja Ivana Cankarja predava g. prof. Liška o Cankarju. Ker so na dnevnem redu še važne stanovske zadeve, se prosí, da se učiteljsvo zborovanje udeleži polpoštevilno. Pol ure pred zborovanjem je sestanek odseka učitelje. Učiteljsvo naj se posluži svoje knjiž-nice, ki posluje na dan zborovanja od 8. do 9. ure v stari ljudski šoli na Aleksandrovi cesti.

Pustna veselica tukajšnjega Sok. društva je dobro uspela. Mnogo bolj pa je uspela otroška maskarada, ki se je vršila nasled-njega dne. Ob tej priliki je bila celo revija (v malem seveda) otroških maskar ali majh-nih »šasnikov« kot pravijo Prekmurci. Raz-delilo se je tudi nekaj daril za najlepše maš-kare. Prvo nagrado je dobila hčerka g. Stivana, ki je vse prisotne očarala s svojo »staromodnostjo«. — Otroško maskarado sta organizirala agilna g. in ga. Bračko.

»Pater Vojteh«, češki film izredne umet-niške kvalitete, se bo predvajal od 3. t. m. do vključno 5. t. m. v Grajskem kinu. — Za predstave vlada izredno veliko zanimanje.

Ptuj

Prosvetni večer priredi v soboto, dne 4. marca ob 20. uri (Panonska 5) delavsko prosvetno društvo »Vzajemnost«. Na sporedu večera so med drugim recitacije socialnih pisateljev Antona Tanca in Ivana Potrča ter U. Sinclaira, enodejanka »Vlomilec«.

Proračun. Mestni svet ptujski je imel v ponedeljek sejo, na kateri je sprejel predlog proračuna za finančno leto 1939-40. Izdatki znašajo 3.224.430 din, dohodkov je prav toliko. Izdatki so od sedanjih za 80.760 din večji.

Ker bo treba zgraditi novo poslopje za otroški vrtec, se najame posojilo 600.000 din. Za modernizacijo mestnega kopališča se na-jame takisto posojilo v znesku 200.000 din. V svrhu sanacije Mestne hranilnice prevzal me občina ostanek volnik posojil iz časov stare Avstrije jamstvom občina vred v zne-sku 2.788.791 din kot posojilo po 2 odst. obresti, odplačljivo v 25 letih. Sklenil se je s hranilnico dogovor, da se za vsa ostala posojila občine znižajo obresti od 8 na 6 odst. in podaljša odplačilni rok od 12 na 20 let.

Židovski problemi

(Nadaljevanje.)

Izredno pomembno je židovsko pesni-štvo. Ze sv. pismo st. z. vsebuje mnogo poezije kakor Davidove psalme, Visoko pesem, knjige prerokov itd. Židovski pra-zniki imajo globok pomen, židovska zgo-dovina je bila burna in vedno so hrepe-neli židje po odrešeniku in zgubljeni do-movini. Tako se je razvilo židovsko pes-ništvo, ki je imelo prvotno povsem ver-ski značaj. Pozneje so se uveljavile tudi posvetne pesmi. Najodličnejša židovska pesnika srednjega veka sta bila Salamon ibn Gabirol (u. 1070) in Jehuda Halevi (u. 1140), katerih pesmi so v židovskem sveu še danes visoko čislane. Poleg njih je delovala še cela vrsta drugih pesni-kov. Od novjših so pomembni zlasti Heinrich Heine (u. 1858, Hebrejske me-lodije I. dr.), L. A. Frankl, Emil Kuh, Moric Hartmann, Stefan Zweig, Jožef Kiss, Bjalik I. dr. Znani pripovedniki so: Ber-told Auerbach, Moric Saphir (humorist), T. Herzl, Bern. Wolff, Izrael Langwill, Ja-

kob Wassermann, Šalom Asch, Fr. Wei-fel, L. Feuchtwanger in H. Mann i. dr. Dramatska dela so pisali L. Halevy, S. Schlesinger, Artur Schmitzler i. dr. — Odlični publicisti so bili: Ludvig Börne (Löb Baruch), A. Bernstein, M. A. Gold-schmidt i. dr.

Ves glaserbi svet pozna skladatelje Ja-koba Mayerbeera (opere Hugenoti, Pre-rok, Vražji Robert), Antona Rubinstein-a (simfonije, oratoriji), Feliksa Mandels-solma-Bartholdya (kantate, oratoriji), Em. Kálmána (operete) i. dr. — Znani gledališki igralci so: Bogumil Dawison, Adolf Sennenthal, Eliza Rachel, velika tra-gedijska Sara Bernhardt (u. 1923), Max Reinhard (Goldmann, vodja solnograških iger). Tudi med filmskimi igralci je več Židov kakor Rih. Tauber i. dr. — Gledališka umetnost je pri židih stara. Ze v 16. st. so imeli lastne igralske družbe. V tem času je slovela »Madame Europe« igralka in pevka Salome Rossi. Tudi da-nes imajo židje ved lastnih gledališč.

Najodličnejši Žid, ki je preobrazil obli-čje zemlje, pa je bil — Jezus Krist. Da

Zanimivo štivo

jezike kakor Norvežani »laudmak« in »riksmak«. Znatno vloga imajo narečja, ki so lahko tako različna, da se pripadniki istega naroda medseboj ne razumejo. Kot vzgled naj služijo Kitajci na severu in jugu, ki se poslužujejo v medsebojnem občevarju spakeđrane angleščine. Slednjič lahko menjajo narodi svoje jezike. — Če bi bila domovina (t. j. določen del zemeljske površine) znak narodnosti, bi izgubili izseljenci — zlasti, če zapuste trajno svoj rodni kraj — obenem svojo narodnost. Značaj narodov je odvisen predvsem od zemljepisnih, političnih in drugih prilik. Zato so značaj narodov, ki žive v enakih razmerah, tudi več ali manj enaki. To dokazujejo n. pr. narodi, ki žive ob Sredozemskem morju. Isto velja tudi za tradicijo oziroma kulturo. Zato govorimo n. pr. o zapadno-evropski kulturi, ki je skupna raznim narodom. Da veroljupov nima za narodnost večjega pomena priča že dejstvo, da pripadajo velikim verskim ednicam (krščanstvu, islamu, budizmu i. dr.) najrazličnejši narodi.

plačuje institut za kačo z eno dozo protistrupa, ki varuje proti ugrizu te kače. Pri šestih kačah dodajo še brizgalko, s katero se protistrup vbrizga v človeka. — Kače žive na majhnih travnikih, obdanih z zidom, ki je 1 in pol metra visok in popolnoma gladek, da se po njem kače ne morejo vzpenjati. Kakor večje krtnine izgledajo umetno zgrajena domovališča kač, ki se večinoma leno vlačijo po travi. — Kadar potrebujejo strup, stopi eden od uslužbencev, običajno oblečen, samo v škornjih, z leseno palico, ki ima na koncu kot nekake klešče, na tak travnik in pograbijo kačo, ki se mu zdi primerna. Ko jo prinese v poseben prostor, jo zgrabi drugi s posebnimi kleščami tik za glavo, a tretji ji pomoli pred usta tenko steklenico. Razjarjena kača udari z zobmi v steklenico in izpusti pri tem v njo strup. Količina, ki jo da kača naenkrat, znaša 0.05 do 1 kubičnega cm.

Strupene kače so po svoji velikosti razmeroma majhne, najdaljša v tem institutu meri 2.40 in tehta 5.40 kg. Po svoji naravi so v gibanju počasne in pred zasledovalcem ne beže, temveč se mu postavijo v bran. Zvijajo se v klobčič, da imajo oporo, ter nato dvignejo prednji del telesa ter so tako pripravljene na udar.

Konje in mule zastrupljajo postopoma, kajti moramo vedeti, da je šele kri onega konja, ki vzdrži brez posledic količino 6 kubičnih centimetrov, dobra kot protistrup, a da je že ena desetinka miligrama, torej šestdesettisoči del od 6 kub. cm dovolj, da pokaže konj težke znake zastrupljenja. Zato je prva doza, ki se jim vbrizga, 1 dvajsetinka miligrama, in šele postopoma se pride do količine 6 kub. cm.

Institut izdeluje štiri vrste seruma; tri vrste so kot protistrup proti piku treh najbolj razširjenih vrst kač, a četrta je nekak splošni protistrup, ki vsaj deloma deluje proti vsem kačjim strupom in čigar namen je, da pičena oseba vsaj tako dolgo ostane pri življenju, dokler ne prinesejo pravega, specijelnega protistrupa. Razumljivo je, da se Braziljanci poslužujejo tega instituta ter da se dajo že iz preventivnih razlogov prav pogosto imunizirati kar cele vasi in naselbine proti kačjemu piku. Da igra v raznašanju teh serumov aeroplan veliko vlogo, je jasno. Železnica in pošta raznašajo pošiljke protistrupov brezplačno na najhitrejši način, ki jim je na razpolago.

Nov ženski poklic

V Ameriki, Franciji in Angliji, kjer je zdravljenje z dijeto močno napredovalo, so se začele žene in dekleta posvečati poklicu sester in asistentin, ki se bavijo z dietetično kuho in zdravljenjem.

Za tak poklic pa so potrebna poleg prirojenih lastnosti kot so obzirnost, ten-

kočnost in razumevanje za bolnika, tudi praktična in teoretična znanja, ki se jih učenke pridobijo z učenjem.

Predvsem mora biti taka sestra ali asistentinja — kot ji pravijo v večjih sanatorijih, zdraviliščih itd. — odlična kuharica. Poznati mora vse potankosti normalne in dietetične kuhinje, saj mora vendar iz snovi, ki so ji na razpolago, pripraviti to, kar predpiše zdravnik. Kako težko je to zlasti v sanatorijih, penzionih in zdraviliščih, ki so oddaljena od vlakov in avtobusov, in kjer nima vseh stvari na razpolago. Taka asistentinja mora znati s pomočjo najmanjših dodatkov sestaviti okusno jed na najrazličnejše načine, da ne postane bolniku preenolična. Na eni strani mora slediti zdravnikovim predpisom, na drugi strani pa zadovoljiti bolnika, ki si želi vedno boljše hrano.

Asistentinje si pridobijo potrebno izobrazbo v posebnih kurzi. Sprejete so le tiste učenke, ki dobro obvladajo normalno meščansko kuhinjo. V tem kurzu se uče anatomije prebavnih organov, spoznavajo učinke menjavanja snovi in fiziologijo prehranjevanja. Kajti le tista, ki dobro vse to obvlada, lahko razume in pravilno sestavlja dietetično hrano. Nadalje se uče v kurzu nauka o živilih, o posebnih lastnostih živil, sestavljanja in uporabe posameznih živil itd. Nazadnje pride na vrsto praktična priprava jedil, in sicer najprej za navadne bolezni, pozneje za bolj komplicirane slučaje.

Praktični nasveti

Da perilo postane belo. Poleti se vsaka gospodinja veseli velike žetle. Brez posebnega truda postane perilo belo, ker se suši na soncu. Pozimi pa perila ne moremo sušiti pod milim nebom, sončni žarki so redki in mrzel veter ne da, da bi se perilo hitro takrat lahko lepo perilo. Zadnji vodi za izplakovanje perila naj primeša deset gramov terpentinskega olja, ki perilo obeli, ne da bi mu škodovalo.

Kako snažimo lesene predmete. Če univamo lesene predmete, postanejo prav kmalu sivi. Bolje je, če uporabljamo pri tem pesek. Desko, kuhalnico, lopar in drugo pomočimo najprej v toplo vodo, potem pa nasujemo na močno platneno krpo nekaj drobne peska in z njim podrgnemo umazane predmete, ki bodo kmalu spet lepo beli. Lesenih predmetov ne smemo nikoli sušiti na vročem štedilniku ali pa na soncu, ker se potem radi ukrivijo.

Mastno posodo hitro in lahko očistimo, če primešamo vodi za pomivanje nekaj kisa. Soda tudi posodo lepo očisti, vendar škoduje polituri.

Podloga iz usnja v moških klobukih se hitro zamaže, jo pa prav tako hitro osnažimo, in sicer s tem, da jo odrgnemo s platneno krpicco, ki jo pomakamo v vodo, kateri smo primešali dve tretjini salmiaka.

Šiviljam

se priporoča pri

raznovrstno svilo p o c e n i p o
8, 10, 12 din meterI. Trpin-u
Maribor Vetrniska ul. 15

FOX PASTA

Kvalitetno čistilo za čevlje in usnje iz najfinjših voskov in originalnega francoskega balzam terpentina

Zahtevajte in uporabljajte samo FOX-kremo

Dobi se v vsaki boljši trgovini

Mali oglasi

beseda 0-55 din,
dopisovanje po
1-50 din; inse-
ratni davek do
40 besed 1- din,
nad 40 besed
2- din. Za šiltri-
rana pisma se
plača 10- din.
Za odgovor
je priložiti 3-
din v znamkah

Ter

od premoga se dobi
po din 1- pri dostavi soda pri
ŽELEZARNI A. POGAČNIK
Ruše

Kupujte

pri trdkah ki
oglašujejo v

„EDINOSTI“

Hmeljevke

smrekove in jelove

ima večjo množino naprodaj

Uprava veleposestva

Krumperk, pošta Dob pri Domžalah

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

27

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

»Kaj sem nameraval?« ponovi zvonar tarnajoče. »Novi cerkovnik iz Paasorja me pošilja semkam z obvestilom. Dejal je: „Poslušaj, stari zvonar Aado Särn! Pojdi in povej ljudem na Terikestah, da ne morem danes priti! Tamkaj imajo krst in druge uradne opravke, toda jaz moram v nasprotno stran, kajti tam so me bili preje naprosili!“«

»O kakšnem cerkovniku pa govoriš, stari Särn?« vpraša Kadri Parvi hudomušno.

»O novem cerkovniku v Paasorju!« pojasni zvonar. »Dejal mi je: „Pojdi in sporoči ljudem na Terikestah!“ — In sem šel. Priletel bi bil le-sem ko blisk, toda med potjo sem zavil k svojemu dragemu svaku. Tam so me, ubogega moža, kar obdržali. Prisilili so me k delu in mi porinili koso v roke.«

»Toda paasorski cerkovnik je vendar tu! Ali ga ne vidiš?« se smehljiva Martin Meos in pokaže s palcem na Toomasa Nipernaadija. »Saj vendar sam vidiš, ti stari štor: Tukajle sedi tvoj novi gospod cerkovnik iz Paasorja!«

Ljudje so se zakrohotali, kričali in ga posmehljivo gledali. Tako je tekel, da mu je zmanjkovalo sape, oni ga pa sprejemajo s starim štorom!

Aado Särn pristopi k Nipernaadiju. Bledega moža motri od spredaj in od zadaj. »To ni paasorski cerkovnik!« pravi počasi in pomembno. »Ne vem, koga ste bili povabili v pilanosti na slavnost. Pravi cerkovnik iz Paasorja je odšel na drugo stran in pride šele jutri zjutraj.«

»Ta je pa imenitna!« se zakrohote Tonis Tikuta vzradoščeno. »Ali sem prav sli-

šal? Tale tukaj ni paasorski cerkovnik? Toda on je vendar krstil otroka, imel prekrasen govor Kadri na čast in blagoslovil novoporočence! Ali pa sem morebiti tako pijan, da vidim strašila?«

»Strašila, nič drugega ko strašila!« pravi stari Aapsipää bedasto in si vnovič nalije.

Prežet od strahu, skoči Taavet Joona s klopi.

»Oprostite, prosim!« reče mrtvaško bled s trepetajočim glasom. »Midva prihajava z Maarle, iščeva dela in služka, cerkovnik pa ni nihče od naju. Potepuha sva. Peti znava, igrati in izsuševati močvirja. Nipernaadijev krst in pridiga. — vse to je bila le šala, nič drugega. Prosiva oprostjenja, in ne vzemite te stvari tako resno!«

»O sramote!« zakriči Kadri Parvi jokaje.

»Oprostite, prosim, midva sva potepuha«, ponovi Joona in se proseče ozira okoli sebe.

»Oprostite?« pravi Martin Meos s hripavim, zamolklim glasom. »Oprostite? Štiri teleta smo ubili, zaklali dva prašica, neštivilna jagnjeta, vrgli smo čez ogenj race, kokoši, purane. Napekli smo grnada belega kruha in kolačev, koliko košar žganja je že steklo po grlih, — in vse to naj bo samo za smešno šalo, za potepuško burko? In vnuček po vsem tem torej še krščen ni? In ga bo treba še enkrat krstiti? Vse še enkrat od kraja? Da bi te grom in strela —!«

Poskočil je in prevrnil slavnostno mizo. Krožniki in skledje z žolico so se veselo zakotalile po podu, kakor da bi be-

žale pred razjarjenim možem. Zenske in otroci so vresče zbežali proti vratom in oknom. Nekdo razbije šipe in se požene na prosto.

V tem trenutku je vsa družba živa ko da bi dobila perutnice.

»Kje je cerkovnik? Kje tiči ta slepar?« kričijo glasovi zmešano.

»Cerkovnika sem! Cerkovnika sem! Mi ga bomo krstili in mu napravili pridigo!« je klical pijani reditelj Jaan Jarski.

»Tak tako torej!« se dere stari Tomo Tikuta. »Družina moja! Hej, ljudje moji! Zberite se okoli mene, da se bomo skupaj borili!«

Tomo Tikuta grabi za steklenicami, kotrljajočimi se po tleh, in jih meče v gnečo. Čisto vseeno mu je, koga poškoduje! Glavna stvar je, da se razvije tepež. V vsej hiši ne sme ostati niti ena šipa cela, niti ena vrata nerazbita! — Končno so Kadri Parvi poplačani vsi njeni grehi in krivice! Končno je prišla ura poravnave in povračila! Osmešena je do smrti. Zdaj bo roža saronska doživela nevihto, ki ji bo potrgala vse liste! Gola bo stala babnica tukaj v vsej svoji grdoči! Zdaj bo prišla nad njo kazen, ki je Tonis Tikuta vse svoje življenje prosil nebo za njo. Hvaljen in češčen bodi najvišji v nebesih in — in Tonis Tikuta je od veselja kričal in lučal steklenice in skledje med ljudi.

Može se so se pripravljali kakor divji bik. Z votlim sopihanjem, z glavami sklonjenimi na prsa in s stisnjenimi očmi so se zaganjali drug v drugega. Od slavnostnega omizja ni ostalo nič drugega ko črepinje, trske in luže po tleh.

»Kje je cerkovnik? Rotim vas, kje je cerkovnik, ta obešenjaški razbojnik?« se je drl Jaan Jarski.

Toda, zdaj ni imel nihče časa, da bi zasledoval cerkovnika. Drugi nasprotniki in lopovi so se zdaj našli!

»O naš Jezus Kristus in nesrečni Kanaan!« je zastokal Joona, hiteč proti oknu.

Jakob Aapsipää ga je opazil, skočil za njim in ga zagrabil za rokav.

»Aha, to si pa ti! Eden od goljufov!« je kričal hudobno.

Ranocelnik Madis Jarski se je od strašnega hrupa in kričanja predramil. Posadil se je na zadnjico in prisluškoval.

Torej vendarle?« je premišljeval dvomeče in pristonil dlan k ušesu. Ko med splošnim razgrajanjem in ženskim kričanjem zasliši glasen jok, se požene na noge, prižge luč in uredi svoja zdravila. Ne, ne, hudiča, zdaj pa res ni nobenega dvoma več, da je stvar v redu: v hiši bo imel zdaj pravo delo. O svojih vaških rojakih se torej ni varal! Kri ostane kri. Vlažen les se težko vname; sika in prska, kadar pa šinejo plameni kvišku, jih ne pogasi nobena moč na svetu. Da bi se le reditelji pobrigali in ranjenega prinesli sem! Za ostalo bo že on skrbel.

Madisu Jarskemu ni bilo treba dolgo čakati. Prvega ranjenca so že privlekli. Toda sem ga niso spravili reditelji, marveč ženske. Javkajoč so vlačile po tleh prvega ranjenca — Tonisa Tikuto. Nič pomembnega in resnega: nekaj steklenih črepinj v glavi, nekaj modrih rogov nad očmi, trije zobje še zadnji trenutek rešeni iz grla, na bradi in vratu običajni sledovi nohtov, na plečih samo majhna rana, izvirajoča brččas od zob, leva roka izpahnjena, nos za polovico svoje velikosti narasel od krepkega udarca.

»Pusti me, da grem nazaj v pretept!« je fantaziral Tonis Tikuta. »Ne priznavaš mi! Pokažem jim, da bodo vriskali! Družina moja, hej, družina moja! Zberite se okoli mene, da se borimo skupaj!«

»Kako je vendar to lepo! Kako vzvišeno je življenje!« si misli vzradoščeno Madis Jarski.

Kmalu prileti v kaščo drugi ranjenec. To je reditelj Jakob Aapsipää, čigar obraz je že tako ves prebit in stolčen, da igra v vseh barvah.

(Dalje prihodnjič).